

Naujienų Antroji Dalis

NR. 413

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATūros DRAUGIJOS LEIDINYS

XIV METAI

P. LEONAS

Hooverio knyga, kuri sukrės komunistų pasaulį

(PABAIGA)

Sunku atsiplėšti nuo partijos

Kartą pakliuvus į komunistų pinkles, sunku išsinarplioti. Jie tiek priverčia darbų, kad partietis neturi laiko kuo nors kitu domėtis; vis tik kala ir kala į galvą — tą patį ir tą patį. Žmogus nejučiom įtiki. Igauna kaip šeštą pojūtį: Partijos liniją. Partietis instinktyviai jaučia, kaip jis turi reaguoti ir ką galvoti kiekviena proga. Laisvo galvojimo nėra.

Ir visvien, daug idealistų supranta klasą ir išstoja iš partijos. Tironija Rusijoje ir už geležinės uždangos daug kam atveria akis. Štai kaip kalba atsivertęs komunistas Howard Fast: „Aš pajutau dvasinį pasibaurėjimą, supratęs, kad aš rėmiau ir gyniau kruvinus budelius ir aš, kaip daugelis, pasijutau esąs negirdėtos modernių laikų apgaulės auka... Iš Vengrijos ir jos tragedijos mes pasimokėme apie naujos rūšies socializmą — žmonių piovimo ir teroro socializmą... Viso gyvenimo tikėjimo melais pastatas sugriuvo aplink mane...“ (124 p.). Kitus sulaiko baimė: FBI ir pačių komunistų, kurie žiauriai charakterizuoja tokius „išsigimėliais“, „išdavikais“. O iš tiesų „yra garbė būti komunistu apšauktam“ (126 p.). „Tylėti reiškia padėti Partijai. Komunizmas, kaip ir kriminalistų gauja, tarpsta tik, kai žmonės, kurie gali, atsisako prieš juos kovoti“ (ibid.).

Gyvenimas partijoje — ne piknikas! Partija „gali įsakyti mesti darbą ir ieškotis kito, persikelti į kitą miestą, nutraukti ryšius su šeima bei draugais, meluoti, apgaudinėti, vogti“ (153 p.).

Net juokinga, kaip komunistai savinasi Amerikos praeities garbę ir sakosi tęsiant Paine, Jefferson ir Linkolno darbus... Net ir Kalėdas eksploatuoja savo propagandai: laikas siųsti „taikos“ pasveikinimus, prašyti amnestijos komunistams kalėjimuose, rinkti aukas. (172 p.).

Neribota drausmė

Savotiška yra komunistų disciplina. „Nepaklausyti yra tiesiog neįsivaizduojama ir asmeniškios gėdos bei neatsakingumo prieš Partiją reikalas... Kartas nuo karto Partijos susirinkimuose girdimas kaltinimas: 'Jis — oportunistas', arba 'pakrypęs kairėn'. Komunistams yra tai lyg žmogui, kurį apšaukia vagim arba bailiu... Kiekvienas partietis gali mesti kaltinimus, nesvarbu kaip menkus ar kvailus. Tai komunistų technika: narius visada prilaikyti baimėje...“ (176-177 pusl.). „...tikslas yra narį numurdyti į giliausią asmenišką pažeminimą“ (179 p.).

Partija griebiasi niekšiško keršto pakenkti ir pakirsti iš Partijos išmestą narį (186 psl.). Kartais tik nužudymas patenkina Partijos kerštą (187 psl.). „Komunizmas yra kanibalizmas. Jo tarnai periodiškai aukojami ant komunistų altoriaus“ (ibid.).

Lipšnumas bei melai

Komunizmas turi kiekvienam ką nors pasiūlyti: kas skundžiasi — žadėk; prisiplakti prie visokių grupių aspiracijų; ap-

simesti religingais; pritarti rasėms, politikams (nesvarbu: visai priešingom pusėm galima irgi viską žadėti). Svarbiausia, sukurstyti vienus prieš kitus, drumsti vandenį, skaldyti ir — nugalėti! (197 p.).

Komunistai yra specialistai iškraipyti faktus. Pav., suimamas žmogžudys. Sakym, jis yra 10 vaikų tėvas, unijos narys, veteranas. Visai nesiskaitydami su teisybe ir užmiršdami nekaltos aukos skausmus, mirtį ir artimųjų širdgėlą, komunistai skelbs: „10 vaikų tėvas neteisingai apkaltintas žmogžudyste“, „Bedarbis veteranas — į kalėjimą“. O aprašyme beveik visuomet bus iškeltas „polijijos brutalumas“ (202 p.).

Klaidinimais jie moka sudaryti iliuzijas, pav., „Tik mes esam už taiką, o kiti tuo visai nesidomi“ (210 p.).

Kiti dirba už juos

Komunistai ypatingai deda visas pastangas infiltruoti nekaltai atrodančias organizacijas. Užėmę vadovaujančias pareigas, jie sugeba svetimais nagais žarstyti žarijas, svetimus pinigus leisti komunistų (pridengtai) propagandai, garbingų organizacijų, ypatingai bažnytinių, neįtariamų, vardu skleisti savo idėjas. Tik akiplėšišku energingumu mažas komunistų skaičius tiek daug pasiekia dėl to, kad kiti, nekomunistai, nerodo susidomėjimo, laikosi pasyviai (220 p.).

Hooveris labai aiškiai atidengia komunistų klastą: skaičiumi būdami ir labai negausūs, bet salėje išsidėstę sugeba sudaryti sau palankų vaizdą; susirinkimo publiką erzindami, įkyrėdami, arba nuoboduliu priveda prie to, kad nariai — susirinkimo dalyviai skirstosi namo. Komunistai kaip tik to ir laukia. Tada praveda balsavimus, svarbius nutarimus, rinkimus. Vienas komunistas buvo išrinktas, rinkimuose dalyvaujant tik 3% balsuotojų. Autorius drąsina: „Netylėk! Laikykis! Nesibijok ginti Amerikos laisvės!“ (224 psl.).

Komunistinės fronto organizacijos

Komunistų Fronto nušvietimas pritrinks kiekvieną amerikoną. Praktiškai Partija sugeba visą eilę nekaltų organizacijų pajungti savo tikslams ir partijos agitacijai: Už „Taiką“, civilines teises, svetimšalių apsaugai, sustabdyti atominių bombų bandymus, ir t.t. Slapti nariai, partijai prijauciantieji, simpatikai lengvai leidžia komunistams kontroliuoti visą organizaciją, kuri pasidaro komunistų fronto organizacija. Į suvažiavimus parenkami nariai dažniausiai būna komunistai. Pačioje organizacijoje sekretoriaus ar kitą esminį postą būtinai stengiasi užimti komunistas (dažniausiai slapta komunistas), tada Partija gali lengvai kontroliuoti visą organizaciją. Lai prezidento, viceprezidento, tarybos narių garbė tenka garbės ieškantiems. Faktiškai sekretorius ar reikalų vedėjas savo nuožiūra, ar prezidento vardu, veda visą organizacijos politiką; narių apatiškumas, nesirūpinimas leidžia jam kalbėti visų vardu.

Partijos frontai yra agresyvūs ir visada praktiškai — pasirenka temas ir klausimus iš gyvenimo: sviesto kainas, cukrų, kaip surasti butą, jaunimo ateitį, ir t.t. „Ką tai turi bendro su komunizmu? Visiškai nieko! Bet leidžia priartėti prie klausiančios publikos“ (236 p.). Garbingi pvz. senų universitetų vardai subanalinami pigia re-

klama ir pikta „propaganda, iš kurios tektų tik pasijuokti, jeigu jinai nebūtų varoma mirtinu rimtumu. Partija juokų nedaro. Tai užtaisyta amunicija, skirta pavergti, sužaloti, ir užmušti“ (239 p.).

Štai žymės, kurios padės nuplėšti apgaulės kaukę nuo Fronto organizacijų:

„Ar organizacija remia Sovietų Rusijos politiką ir derinasi prie Partijos linijos?“

Ar per organiz. susirinkimus pastatomi komunistai ir jų simpatikai kalbėtojai?..

... Ar jų literatūra laikosi komunistinės linijos ir yra spausdinama komunistų spaustuvių?.. Ar smerkia Amerikos užsienio politiką, o amžinai giria tik Sovietus? Ar organizacija vartoja komunistų dviprasmišką kalbą, sovietų užvaldytus kraštus vadindami demokratijomis, amžinai dejuodami, kad Jungtinės Valstybės yra imperialistiškos?.. Ar viešam gyvenime garsūs žmonės viešai nutraukė bet kokius ryšius su ta organizacija?.. Ar šita organizacija amžinai domisi klausimais bei reikalais, kurie neturi jokio ryšio su organizacijos tikslais bei uždaviniais?“ (241-242 psl.).

Stengiasi išnaudoti ir mažumas

Kadangi Amerika susideda iš margų mažumų, tai autorius rado reikalo viename skyriuje specialiai panagrinėti komunistų ryšius, tikslus, metodus bei kėslus į negrų ir tautines mažumas. Komunistų tikslas ir čia: rėkimu, manevravimu ir apgavyste nuduoti, būk tai italai, vengrai, slovakai ir kt. pritarią komunistų partijos norams. „Tačiau po to, kai sovietai pavergė Rytų Europą, Partijai vis darosi sunkiau kelti komunizmo garbę. Per daug informacijos buvo gauta iš senų gimtinių su aprašymais tikros padėties už geležinės uždangos“. (253 p.)

Žydai dažnai siejami su komunizmu. Autorius specialiam skyrely įrodo, kad tariamai įkurta žydų respublika Birobidžanas yra ne kas kita, kaip tik klaidinimas viešosios opinijos. Iki nacių invazijos į Rusiją sovietai niekad neprotestavę prieš žydų skerdimus, vykdomus nacių (265 p.).

Pogrindžio žiurkės

J. Edgar Hoover visą skyrių skiria komunistų pogrindžiui nušviesti, kurį jisai palygina su povandeniniu laivu, kuris, krašto valdžiai nepersekiojant komunistų, iškyla į viršų ir čia darbuojasi. Vienok, didelė jo dalis lieka po vandeniu — vykdyti nelegaliems partijos tikslams (273 p.).

Čia įsidėmėtina Partijos drausmė: Slaptiems uždaviniams parinktas partietis gauna įsakymą — net pietų nebaigęs vykdo! Dažnai turi net fizinę išvaizdą pakeisti, sumažinti svorį, pasidaryti operaciją, nusidažyti plaukus; net žmona nebeatpažįsta sutikusi gatvėje! Išsiima naują Social Security kortelę, naują šoferio pažymėjimą, banko knygutę, naują pavardę. Žodžiu, padaromas visai kitas žmogus. Visur didžiausias slaptumas.

Nekomunistui bus net sunku suprasti ištvermę ir energiją, kokios reikia tame darbe: slapstantis, stengiantis atsikratyti galimų seklių, pvz. paskutiniu momentu išlipti iš pradedančio judėti tramvajaus, dideliu greičiu darant posūkį ir už kampo staigiai sustojant, išlipant iš taksi, o už kampo vėl įsėdant. „Amžinai persekioja baimė, kad gal kas nors seka“ (284 psl.).

(TASA 2-ME PSL.)

Viena dažnai vartojamų „apsivalymo“ priemonių: komunistų vadas išlipa iš vienos mašinos, pereina per krautuvę ar kitą nepravažiuojamą vietą, kur randa jau laukiantį kitą automobilį.

Gyvenimas pogrindyje amžinai sužaloja šeimos gyvenimą. Vaikai auga be tėvų. Vienu atveju tėvas negalėjo aplankyti polio susirgusio savo sūnaus (285 p.).

Vienos partietės skundas: „Štai per pastaruosius ketverius metus beveik visą laiką aš buvau atskirta nuo savo vyro... Net kai mūsų dukrelė apdegė ir buvo prie mirties, negalėjau susisiekti su savo vyru... Pervargau fiziniai... Nepakeliamas skurdas, vienatvė, ilgesys... Nežiūrint šios moters kančių, jina buvo apkaltinta, kad jos vyras slapta ją aplankęs. Jos reakcija į šitą kaltinimą rodo, iki kokio aklo fanatizmo laipsnio veda Partijos disciplina: „Jeigu, nežiūrint šito viso, Partijos Taryba randa, kad pažeista drausmė, tai aš sutinku klausyti Jūsų sprendimo ir priimti, kokią rasit reikalingą kontrolę“ (286 psl.).

Aklas paklusnumas

Partijos desperatiškas tikslas yra išugdyti komunistą, individą, kuris lieka paklusnus afsiradęs ir toliau nuo betarpės Partijos kontrolės. „Bet kokia ištikimybė ar lojalumas bet kam šalia Partijos turi būti sulaužyta. ...Tokios rūšies fanatiškas komunistas, gavęs instrukcijas, be skrupulų vadovaus sukilimui, vogs svarbias karines paslaptis, sabotazuos karo pramonę, arba vykdys kitokius nelegalius veiksmus. Tikras komunistas dirba, nepaisydamas asmeninės rizikos nei saugumo“ (288-289 psl.).

Šnipinėjimas ir sabotazas — revoliucijos dalis

Kadangi knyga skirta Amerikos publikai, tai su ypatingu dėmesiu aprašomas špionazas bei sabotazas, kurį pirmą eilę vykdė Partijos pogrindis.

„Jau Leninai mokė, kad priešą reikia jau iš anksto silpninti. Laukdamas, kad kas nors pats savaime įvyktų — nesulaukusi revoliucijos... Reikia priešą suminkštinti: susilpninti jo pasipriešinimo valią... palaužti jo moralę... Tada, kritiškam momentui atėjus, kaip aną lapkričio mėnesį 1917 metais Rusijoje, komunistai žygiuos į valdžią pro demoralizuoto priešą greitas...“ (291 p.). „Dažnai sunku skirti, kur baigiasi darbas Partijai, ir kur Maskvai“ (293 p.). Anais laikais visas sovietų šnipinėjimas rėmėsi partiečiais, finansuojant įsmugeliuojamom brangenybėm. Bet dabar imami tik gerai kvalifikuoti agentai, apmokami valiuta ir aprūpinti techniškom priemonėm, ir vienok, per naujausias bylas išdavikams Sovietų Sąjungą sukretė faktas, kad FBI taip giliai įleidusi šaknis į komunistinį tinklą Amerikoje (296 p.).

Šnipų tinklui visuomet vadovauja grynai rusiški. Šnipinėjime, kaip bendrai visur komunistinė, vietiniai „draugai“ reikalingi tik tiek, kiek jie tarnauja ponui-rusui. (299 psl.).

Sovietų šnipų pasidaryti nėra lengva. Jie ištiria. Pagrindiniai. Kokia kilmė? Ar gali ką naudingą sužinoti? Ar bus paklusnus? Surenka visas smulkmenas apie tą asmenį ir tik nuo mažo pradeda.

Kodėl tikras amerikonas išduoda savo kraštą svetimam tiranijai? Dėl pinigų, pasitenkinimo slapto darbu, asmeniškos silpnybės, šantazo, keršto už įsivaizduojamą skriaudą; svarbiausia, idealistiško, suklaidinto sovietų sistemos garbinimo (300 psl.).

Vien tik, kad kas nors yra Komunistų Partijos narys, neieškia, kad jau yra ir šnipas. Anaiptol. Jis yra galimas šnipas, jeigu jo sovietams prireiktų.

Šnipinėti galima visur; „politinės“ pažiūros kokio nors fabriko tarnautojo, smulkūs įvykiai garsaus žmogaus gyvenime gali būti begalinės vertės. Užtat gali būti renkama visokia informacija. Pagal reikalą — specifinę. Renkama iš viešų šaltinių: laikraščių, žurnalų, žemėlapių, nuotraukų iš oro, techniškių leidinių, ir t. t. Renkamos politinės žinios ir santykiai, silpnos vietos, kurias būtų galima panaudoti propagandai; žinios apie opoziciją, pabėgėlius iš Sovietų Sąjungos ir satelitinį kraštų ir tarp tautinių grupių. Atlyginimas?

Harry Gold, visą savo amžių pašventęs sovietams, apdovanotas Raudonos žvaigždės Ordinu, kuris, tarp kitų privilegijų, duoda jam teisę nemokamai važinėti Maskvos tramvajais... Pažadai. Taip. Pažadai yra didžiausias atlyginimas. O disciplina ir spaudimas yra begalinis, nes sovietų vadai reikalauja vis daugiau ir daugiau. „Jeigu tu būtum Rusijoje, tai tavo likimas būtų toks, kaip išdavikų Maskvos teisme“, — kartą klaidą padariusiam agentui pasakė vadovas. (303 psl.).

Greta prie šnipinėjimo reikia pastatyti ir sabotazą, kuris dabar nevykdomas: Laukiama tinkamo, kritiško momento. Kai „pribres“ laikas, tai komunistai stengsis suparalizuoti pagrindinę krašto ekonominę sistemą. Jie dabar dar tik stengiasi įsigauti į pagrindines pozicijas. Išreniruotas komunistas vieno mygtuko paspaudimu gali paleisti mirtį nešančias bakterijas, arba sugriauti tūkstančių žmonių darbą (304 psl.).

O kiek yra tokių išreniruotų, baigusių Maskvos Lenino mokyklą! Ten jie išmoko partizaninio karo, sabotazo ir kaip organizuoti civilių žmonių pasipriešinimą. (305 p.).

Taigi, „klasių kova vyksta teismų salėse, piketavimo linijose, dirbtuvėse, anglių bei geležies kasyklose... Tačiau, galų gale, kaip komunistai puikiai žino, privesti prie revoliucijos bus reikalinga jėga ir smurtas (306 p.).“

Apdairumu apsiginsim

Atskiram skyrely duodami patarimai, ką mes turim daryti.

Svarbiausia, nesileisti komunistams apgauti ir padaryti mus kvailomis, „nekaltomis aukomis“ — budriai sek komunistinį frontą! Unijos ir visokios organizacijos turi budėti ir gintis nuo komunistų bandymų įsibrauti ir paimti vairavimą į savo rankas. Gali visai netikėtai pasitaikyti ką įtartino pastebėti — prašo pranešti FBI, kurios 6,200 agentų visoje Amerikoje negali visur pribūti ir viską susekti: piliečių pareiga jiems padėti.

J. E. Hoover pastebi, kad nereikia maišyti nuosirdžios kritikos su neįgalumu; negalima apkaltinti komunistų kiekvieną tuojau pat, kai tik jo nuomonė skiriasi nuo mūsų (312 p.). „Geriausias mūsų ginčas yra teisybė“ (315 p.). Ypatingai laisvojo pasaulio šviesuomenės-filosofų pareiga yra parodyti pasauliui, kad visų didžiausias priešas yra komunistas. „O kad jie pasišvęstų šitam darbui tiek, kiek komunistai pasišvęcia už savo idėjas“ (316 psl.).

Komunizmas yra nauja religija, fanatiška, be kompromisų. Barbariškas žiaurumas, despotizmas vykdomas „progreso“ vardu. Blogi skaitytojai, terorą — teisybė, neapykantą — meilė, paklusnumą svetimam ponui — patriotizmu (319 psl.). ...„Praktikoje tai reiškia, kad tikslas pateisina priemones. Štai dėl ko komunistas gali eiti ir žmones žudyti, plėšti, naikinti, vykdyti terorą ir — džiaugtis! Meluoti be gailėsio...“ (323 psl.).

Paskutiniame skyrelyje autorius bando atsakyti klausimą: Kaip likti laisviems? Sutrauktai konstatuoja:

„Jau 40 metų praėjo nuo komunistinės revoliucijos Rusijoje. Per tuos dešimtmečius komunizmas turėjo progos parodyti, kaip jis naudoja jėgą savo rankose, kaip jis elgiasi su savo žmonėmis, įstatymais, auklėjimu, mokslu, religija; kaip jis reguliuoja savo santykius su nekomunistiniu pasauliu. Jis šiandien yra pasmerktas pats savo istorijos. Jis viešumon iškėlė pagrindines savo teorijos ir praktikos klaidas, kurios eventualiai privės jį prie žlugimo... Komunizmas kasa pats sau duobę... Per daug ilgai tikras komunizmo veidas buvo paslėptas jų pačių propagandos skraiste, vieša pasaulio ignorancija ir apatija... Jo kaina žmonių skurdu ir žmonių gyvybėmis yra beveik neaprašoma... Laikas ištrynė žodį „moksliškas“ nuo leninisto ideologijos. Komunistų pasisavinimas „neklaidingumas“ pasirodė net per daug klaidingas... Jis nebuvo vykdomas kaip „proletariato diktatūra“, bet kaip diktatorių diktatūra, kuri engė darbininką... Pats Chruščėvas duoda atsakymą tiems, kurie vis dar valkioja pasenusias, apgaulingas komunistinių dogmų frazes: nuima Stalinui šventojo aureolę, o kitą dieną jį vėl reabilituoja kaip gerą komunistą... Chruščėvo atsakymo niekuomet negalima pamiršti, nes, jo paties žodžiais tariant, „žmonių džiaugsmo rojus“ buvo, faktiškai, pasaulio vergų stovykla su paniekinta žmogaus teise ir dirbtine priversta baime... Atsakymą duoda ir Kinijos komunistinis diktatorius Mao Tse-Tungas, kuris be jokios gėdos prisipažino, kad buvo sulikviduota 800,000 jo tautiečių tarp 1949 ir 1954 m. ... Ir dar atsakymas ateina iš 1956 m. Vengrijos Laisvės Kovotojų, kurie grynomis rankomis puolė plieninius sovietų tankus“ (331-332 psl.).

„Trumpai, komunizmas pats pasmerkė komunizmą; komunistinė praktika pasmerkė komunistinę teoriją; komunistų darbai pasmerkė išprievartautą vartojimą tokių žodžių, kaip „Taika“, „Teisingumas“, „Laisvė“. (333 psl.).

„Negalime pasivelti tokio liuksuso: laukti, kol komunizmas, kaip ir kiekviena priespaudos diktatūra, gaus galą“ (333 p.). Autorius budina miegančią visuomenę netylėti; turime domėtis šituo klausimu. Veikti. Dabar. Neatidėlioti rytdienai, dar dienai, niekados... Kaip komunistai: mažiau kalbėti, daugiau darbo (335 p.). Jaunimui reikia parūpinti galimybių pramogoms, išmokant ir atsakomybės jausmo (336 p.).

Veiklos!

Komunizmas apgaulingai savinasi pozityvius, aukštesnius idealus. O mes tikra žodžio prasme galime siekti kas geriau, kilniau, aukščiau; pagerinti patys save, bendruomenę, visą kraštą. ...Jeigu komunistas gali taip užsidegti klaida, melu, neapykanta, reikia tik pagalvoti, kaip daug labiau turėtų uždegti mus teisybė, teisingumas ir meilė! (ibid.).

„...Kulkų, tankų ir priespaudos jėga tiraniją gali apginti tik kurį laiką. Tada, kai Vengrijos Laisvės Kovotojai įrodė, gimtas žmogaus troškimas laisvės dar labiau suliepsnos. Komunizme mes matom, kas dedasi, kada užgesinama laisvė. Tai turi mus įžiebtį naujos energijos nenuilstamam darbui palaikyti teisingumo bei laisvės idealus, kurie taip iškėlė šį kraštą... Amerika pasiliks šalis, kur žmonės moka būti laisvi ir narsūs“ (337 p.).

Knyga parašyta energingai. Tai penas, kokio jau senai reikėjo Amerikos visuomenei. Ji daug ką pabudins, pakels iš apgaulingo miego.

Šis kapitalinis J. Edgar Hooverio veikalas yra naujas, drąsus posūkis moderniš-

(Tąsa 3-čiame psl.)

MENO ŽINIOS

Tvarko MIKAS ŠILEIKIS

Idomi dail. J. Tidemanio meno paroda

Praėjusį šeštadienį Hull House kūrinių patalpose (prie Halsted ir Polk gt.) buvo atidaryta kanadiečio latvio dailininko Janio F. Tidemanio kūrinių gausi meno paroda. Kataloge yra pažymėta 87 kūrinių, bet yra ir priedų. Didelė gimnastikos salė (įėjimas iš Polk gatvės) užpildyta gana glaustai didelio formato sultingo aliejinio kolorito portretais, figūrėmis kompozicijomis ir gėlių naturmortais. Įėjus į salę iš kart krinta į akis, kad ne eilinis dailininkas.

Dail. Tidemanis yra vyresniosios kartos atstovas. Gyvena Toronte, Kanadoje. Studijavo Belgijoje, Šveicarijoje. Kai kurie jo sukurti moterų portretai užsienyje, yra didelio meninio lygio ir pasigėrėjimo, atseit: "Lorraine", "Banjana", "Irena", "Stasia". Kompozicijos "Karnavalas", "Parkas", "Alyvos", "Gėlės" ir daug kitų. Beveik kiekviename Tidemanio kūrinyje figūroja žmogus, ar tai pavienio asmens veidas, ar grupėmis — seka išties gyvenimo nerimasties veiksmas, kaip filme. Apstu balerinių bei scenos atstovų.

Dail. Tidemanis mums, amerikiečiams, yra naujas žmogus, su visų savo stiliaus skirtingumu ir skambiu koloritu, gal europiečiui ir geriau suprantamas, negu eiliniam realistinio skonio amerikiečiui. Jo "Mėlynos alyvos" yra daugiau nei realizmas — formos bei spalvos atžvilgiu, — nes realizmą čia užstelbia dekoratyvinė problema. Idomu, kad dailininkas nėra nei nuobodus, nei pasikartojantis, kai taip daug panašių motyvų ir žanro yra šalia viens kito. Tiesa, ankstyvesnė jo kūryba kiek "sustingusi", ypač labai neskaitlingame peizaže. Vėlesnieji Tidemanio darbai spontaniški, laisva technika ir gausus raudono, žalio perteklius — duoda melancholiškus niuansus bei eina į mistiką-simboliką. Kai kurie jo tapyti žmonių veidai lyg užhipnotizuoti, šį pasaulį mato kaip per tinklą ar rūką. Su žmonių veidais Tidemanis "daro burtus" ir tai dėl to, kad, pvz. keletas jo tapytų portretų intriguoja veidas, o pačios figūros "nėra" — ji dingsta tamsiame fone, nepastebimai kažkaip sutirpsta. Menininkas-kūrėjas, vaizduodamas daiktus, kartu iškelia ir save šalia tų daiktų, kuriuos jis perteikia per savo sampratos prizmę. Kiti du būdingi pavyzdžiai, tai "Lelijos kūdroje" ir "Miškas", kur stipriai pabrėžtas dailininko dualizmas — gamta ir kūryba, t. y. kas nors yra aukštesnio už "bedvasę" gamtą. "Lelijos kūdroje" nupirkto, rodosi, Dr. Kalnišo. Latvių tautybės žmonės iš šios Tidemanio parodos jau spėjo nupirkti keletą

kūrinių. Dailininkas buvo suruošęs JAV visą eilę parodų ir visur buvo palankiai sutiktas. Papasakojo, kad buvęs Kaune, pažinęs dail. Ad. Varną, Galdiką ir kt. Jo paroda tęsis dar vieną savaitę Chicagoje.

Geg. 17 d. ukrainiečių meno paroda Čiurlionio Galerijoje

Š. m. gegužės 17 d. Čiurlionio Galerijoje Ukrainiečių Dailininkų Sąjunga rengia didelę meno parodą. Parodos tikslas yra kultūrinis bendradarbiavimas su lietuviais, kad mūsų visuomenė galėtų arčiau susipažinti su ukrainiečių meno laimėjimais. Reikia manyti, kad tokia paroda nebūs paskutinė. Jei sąlygos leis, Čiurlionio Galerijos vadovybė galvoja rengti bendrą pabaltiečių — lietuvių, latvių ir estų — meno parodą. Čiurlionio Galerija turi užsibrėžusi didelių uždavių. Didelis darbas buvo atliktas Lietuvių Amerikiečių Menininkų Klubo steigiant galeriją. Bet tuo viskas nepasibaigia. Kad Čiurlionio Galerija būtų veikli ir reikšminga mūsų kultūriname gyvenime, kad ji galėtų ne tik parodas rengti, kurios pareikalauja didelių išlaidų ir darbo, bet kad būtų galima įsigyti naujų, vertingų meno kūrinių lietuvių muziejui išseivijoje. Č. G. yra skirta mūsų meno kultūros ugdymui, ir kad apie mus žinotų ir kitataučiai, kad jie galėtų arčiau susipažinti su mūsų kultūriniais laimėjimais. Mes taip pat ukrainiečių parodos metu susipažinsime su jų tautinių menu bei jų kultūriniais laimėjimais, kurie gerbia savo tradicijas ir trokšta būti savarankūs, laisvai kurti taip, kaip moka ir sugeba.

Parodoje dalyvauja moderniosios pakraipos skulptorius Urbanovič, A. Kolomyets ir kt. žymūs dailininkai. Parodos atidarymas įvyks geg. 17 d., šeštadienį, 7:00 val. vakaro.

ROMAS VIESULAS LAIMĖJO PREMIJĄ

Dailininkas Romas Viesulas, pasižymėjęs litografijos mene, gavęs ne vieną premiją parodoje, šiomis dienomis laimėjo Guggenheimo premiją.

Tarp 322 žmonių, pasižymėjusių mokslo ir meno srityse, gavo premijas ir stipendijas, kurių yra parodę aukščiausius gabumus, yra ir dail. Romas Viesulas.

Bendra fondacijos suma šiais metais siekia \$1,412,000.

"NAUJIENOS" PRANEŠA TEISINGAS ŽINIAS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

kam gyvenime. Atominiam amžiuje negalima kovoti kardais. Čia ir yra atitinkamas šių laikų geras antausis sovietų propagandai ir visai tai prakeiktai sistemai.

Dar vienas dalykas labai malonus: šita knyga plačiai išreklamuota ir plačiai paskleista Amerikos visuomenėje. Jeigu atsisrastų dar tokių, kurie apie ją negirdėjo: priminkim! Tegu nusiperka ir paskaito!

Ši knyga ir mus verčia kiek rimčiau susimąstyti. Jeigu čia žmonės taip narsiai gina savo brangią nepriklausomybę, tai kiek daugiau turime mes vieningai darbuotis ir kovoti už savo Tėvynės išlaisvinimą. Mes būsime neverti Tėvynės vaikai, jeigu savo tėvų gimtą šalį užmiršime didžiausiame jos varge.

J. Edgar Hoover, *MASTERS OF DECEIT, The Story of Communism in America and How to Fight It.* — Henry Holt and Company, New York. Kaina \$5.00.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIJOS PROBLEMAS.

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET

Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SKOLINK IŠ STANDARD UŽ ŽEMESNĮ NUOŠIMTĮ TAUPYK PAS STANDARD—

Stipriausioji Chicagos Bendrovė

Turtas \$60,000,000.00

Atsargos Fondas 5,700,000.00

Chartered and Supervised by the U. S. Government

JUSTIN MACKIEWICH, Prez.

DARBO VALANDOS: Kasdien, įskaitant šeštad. nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų. Ketvirtadieniais nuo 9 val. ryto iki 8 val. vak. Trečiadieniais visai neatidaro.

STANDARD FEDERAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 ARCHER AVE., CHICAGO 32
PHONE: Virginia 7-1141

MOTINOS DIENAI

LIETUVĖ MOTERIS — KOVOTOJA UŽ LIETUVYBĘ

Motinos Diena — populiari šventė visame kultūringame pasauly, ypač šiame krašte, todėl apie jos reikšmę ir prasmę nebetenka kalbėti. Šiandien pagerbiame Motiną, pagerbiame ją minėjimais, meilės žodžiais, tyriausiais dėkingumo jausmais, o mirusias — giliu susikaupimu.

Tačiau tragiškoji lietuvių tautos būklė neleidžia šių dienų mūsų Motinai ilsėtis, neleidžia ir mums vien ją liaupsinti — mes šia proga turime susirūpinti ir jos pareigomis. Lietuvė motina atnešė savo tautai gal didesnę auką, negu kitų tautų motinos, bet mes iš jos laukiame dar daugiau. Kaip tik dabar ji ypač neturi nuleisti rankų, turi ypač būdėti saugodama ir tęsdama mūsų tautos šviesius idealus.

Moteris, būdama daugiau konservatyvi už vyrą, daugiau ir brangina savo šeimos bei savo krašto tradicijas, todėl jai, kaip vaikų auklėtojai, tenka didesnė atsakomybė už savo šeimos dorovingumo bei tautiškumo išlaikymą. Ne be reikalo vox populi sako: kokia motina, tokia ir šeima, tokia bus ir tauta.

Mūsų praeities moterys yra įrodžiusios, kad jos visada buvo veiklios, atsparios, ištvėrimingos ir kovingos, kad jos niekad jokios aukos nesi-bijojo. Beveik visos moterys lietuviškos, kurių vardus mums išlaikė dulkėti senovės raštai, yra buvusios ne vien žmonos bei motinos kukliai saugojusios namų židinį, bet drauge ir visuomenininkės, sąmoningai dalyvavusios greta savo vyrų, brolių ir sūnų mūsų krašto viešame gyvenime ir drąsiai kovojusios už jo laisvę bei ateitį. Valingumas, kietumas bei atsparumas — tie būdingi lietuvių tautos bruožai — jose atsispindi.

Pravartu keliais istoriniais pavyzdžiais tatau prisiminti.

Jau pačios pirmosios mums tikrai žinomos Lietuvos praeities moterys pasireiškė kaip kovotojos už Lietuvos laisvę. Tai — 13 amžiaus prūsų sukilėlio didvyrio Herkaus Montės duktė *Nomeda* ir karalienė *Morta Mindaugienė*. Nomedos drąsa ir kilnumas kovoje su žiauriu pavergėju vokiečiu sukėlė jai pagarbą net pačių priešų eilėse. *Morta* išskyla greta savo didžiojo vyro — *Mindaugo* — kaip jo bendradarbė, patarėja, kuri ne tik moka gražiai ir vaisingai priminti savo piliję aukštus Vakarų riterius, bet ir priverčia juos atsiklausinėti jos nuomonės ir jos malonės ieškoti. Nedaug apie ją težinome, bet išlikusios jos gyvenimo nuotrupos vaizduoja mums ją kaip valingą, protingą asmenybę, kaip moterį lietuvę, kuri audringais laikais padėjo savo vyrui kurti didelę Lietuvos valstybę.

Jaunutė *Aldona Gediminaitė* pirmu žvilgsniu atrodo mums tik nelaimingoji savo tėvo politikos, kietos *raison d'état* auka: ištekinga už lenkų karalaičio, nepatyrusi asmenų laimės, ji netrukus pasimirė Krokuvoje niekuo nepasiformėjusi. Bet ir ji paliko amžiams savo ryškios individualybės, savo asmeniškų vertybių pėdsaką. Jos prašymas į tėvą — vietoj turtingo krašto gražinti jos naujai tėvynei lietuvių per karus paimtus belaisvius tai mums pilnai įrodo.

Gal tik viena *Birutė*, apsupta idealios lietuviškos motinos aureole, nedalyvavo valstybės gyvenime, bent apie tai šaltiniai tyli.

Užtat jos marti — sūnaus Vytauto Didžiojo žmona — *kunigaikštienė Ona* sukaupia savyje visus tuos bruožus, kurie yra būdingi lietuvių moteriai: energinga, drąsi ir ryžtinga. Ji pati, o ne padavos tarnaitė, išgelbėjo Vytautą iš kalėjimo. Tai mums aiškiai pasako paties Vytauto užsakytais metraštiniais:

“Pasitaręs su žmona ir jai pritariant, apvilko ją vyriškais drabužiais, o pats užsidėjo moteriškuosius ir, pirmiau, negu sargai tai galėjo pastebėti, Vytautas pabėgo ir atvyko pas savo seserį Danutę į Mozūrą”.

Kunigaikštienė *Ona*, likusi kalėjime Vytauto vietoj, buvo pasiėmusi visą to žygio atsakomybę sau, pakėlė net už tai skaudžią bausmę. Bet, matyt, ji buvo labai įtakingas asmuo, nes greit išleista vyksta pas vyrą ir toliau dalijasi su juo laime ir nelaime. Apsišvietusi, gal būt, net raštinga, nes gerbusi knygą ir mokslą, ji net raštu užtikrina, kad jos vyras tesės duotąjį žodį. Ji pati svarbiais momentais taria savo žodį, o savieji ir priešai, kryžiuočiai ir lenkai, lankstosi prieš ją ir visaip stengiasi jai įsitemkti. Kunigaikštienė *Ona* net buvo išpranašavusi Vytautui, kad jeigu ji mirianti, jam gyvenime nebesiseksią. Ir, iš tikrųjų, po jos mirties 1418 m., ties Vytauto galva ėmė rinktis tie juodi debesys, kurie užtemdė jo paskutiniųjų metų viešpatavimo laimę. *Ona* Vytautienė buvo tikra lietuvė iš Dzūkijos miškų, iš didžiulės Eišiškių pilies. Vytauto bendradarbio *Sudimanto* sesuo, o kai kieno spėjimu, net *Gedimino* kilmės. Kunigaikštienė *Ona* tai tikra moteris herojė, apie kurią būtų prirašyta ištisi tomatai, jeigu ji būtų priklausiusi kuriai nors didžiajai tautai.

Visus savo tėvų bruožus buvo paveldėjusi iš Vytauto ir *Onos* jų duktė *Sofija*. Kai ji, išleista už Maskvos didžiojo kunigaikščio nuvyko į Maskvą, ji neužsidarė maskvėnų papročių tereme (moteriškoje rūmų dalyje), bet liko ištiki-

ma lietuviškiems papročiams: veikliai dalyvavo politiniame gyvenime, parodydama nepaprastą valią, drąsą bei energiją. Likusi našle ji pati vadovauja Kremliaus gyvenimui, gina jį nuo totorių ir be atodairios kovoja su vyro giminaičiais varžovais dėl sūnaus sosto. Žinomoji scena, kada *Sofija* nuplėšia aukso diržą nuo *Vosylio* *Žvairojo*, mums aiškiai parodo jos būdą. Tam tikra prasme ji buvo irgi kovotoja už Lietuvą, kadangi Vytautas ją buvo išleides už Maskvos kunigaikščio, kad ji Maskvoje būtų jo politikos sargyboje, kad jos pagalba jis galėtų įvykdyti seną gediminaičių svajonę — prijungti visas rusų žemes prie Lietuvos.

Gaila, kad *Algirdo* duktė *Aleksandra* taip pat išėjo gyventi svetur — jos veikla Lenkijoje mums aiškiai parodo ją buvus tikra gediminaitė!

16-jo amž. pradžioj Lietuvoje buvo iškiles *Albrechtas Goštautas*, ilgametis *Vilniaus* vaivada, galingas didikas, Lietuvos vicekaralius vadintas ir Pirmojo Lietuvos Statuto išleidimu įamžinęs savo vardą. Tai buvo tikrai smarkus vyras. O jo žmona buvo nemažiau už jį smarki. Likusi našlė, ji atsisakė gražinti Didžiajam Kunigaikščiui valdytus valstybinius dvarus.

— Ir vyrui mirus ji nori viešpatauti! — Skundės Žygimantas *Augustas*.

Jeigu šis, kiek karikatūriškas pavyzdys ir neparodė lietuvių kaip kovotojos už lietuvių, tai jis vis dėlto pabrėžia būdingą jos bruožą — kietumą ir įpratimą dalyvauti viešose reikaluose.

Reformacijos plitimo laikais žemaitė dvarininkė *Sofija Morkuvienė Vnučkienė* veikliai skleidė naują tikėjimą, pati rakindavo bažnyčias, liepė sugriauti šiluvos bažnyčią, ir, testamentu pavesdama šiluvos dvarą su Pašakarnių palivarku protestantams, amžiams uždraudė ten katalikams turėti valią.

18-jo amžiaus didikų žmonos veikliai dalyvavo politikoje. Tačiau nutautusios, kad ir kilusios iš garsiausių Lietuvoje šeimų — iš *Gediminų*, *Sapiegių*, *Oginskių*, *Čartoriskų* ir p., jos buvo perkėlusios savo rafinuotą veiklą į svetimų įtakų persunktus buduarus ir besibičiuliaudamos su okupantais maskoliais nekartą žemindavo lietuvių garbę ir jos visuomeniškumo pobūdį.

Tačiau tą lietuvių garbę atsvėrė pilkoji bevardė kaimiečių baudžiauninkų masė. Vargstancios, išnaudojamos ir prie juodosios žemelės prikriusios, juodnugarės darbininkės, jos visos buvo tikros kovotojos už lietuvių, jos saugotojos ir puoselėtojos. Jos netik išlaikė kalbą ir papročius per 400 metų pastoviai savo žemėje gyvenusios tautos, bet savo kruvinu darbu sugebėjo išlaikyti savo šeimų gyvybę. Archyvinės medžiagos paro-

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MAY 10, 1958

do, kad tikrai lietuvė moteris baudžiauninkė buvo savo šeimos ūkiškoji paspartis, vienišė gyvybės piniginė teikėja: sunkiausiais baudžiaunos laikais visa tai, ką vyras uždirbdavo, taiėjo dvarui ar smuklei, tikrai tai, ką moteris sutalpė likdavo šeimai. Tasai kietumas bei darbštumas — ypač būdingi lietuvių bruožai praeity. Tai irgi savotiškas kovos už lietuvių aspektas.

Lietuvės visuomeniškumas bei kovingumas pasireiškia vėl kitą šviesoj 19-me ir 20-me amžiuose, kai kraštą ėmė slėgti svetimos okupacijos — čia ji kovojanti už savo krašto kalbą, papročius, tikybą, remianti bei slapstanti sukilėlius, partizanus.

1831 m. sukilimo atsiminimų autorius *F. Vrotnovskis* išlaikė tokį vaizdelį. Pas *Telšių* sukilėlių vadą atėjo moteris 17 metų vienturtį sūnų vedina ir tarė:

—Priimkite jį į sukilėlius. Mano vyras kadaise kovojo *Kosciuškos* tarnyboje, dabar guli mirties patale. Tegu nors sūnus atlieka mūsų šeimos pareigą ginti tėvyne.

Tokių motinų, kalbėjusių be jokio patoso, daug matėm Lietuvoj pastarųjų okupacijų laikais, kada jų sūnūs, jauni gimnazistai ar ūkininkai čia į partizanus. Motinos tylėdamos įdėdavo jiems kiek maisto į kuprines ir laimiūdamos, be žodžių ir raudojimo išleisdavo iš namų... Tėvynės ginti.

Kai 1831 m. *Emilija Plate-rytė* — ne nuotykių ieškotoja, bet jaunuolė, degusi tikra tėvynės meilės ugnimi — vedė būrius į kautynes, vyrai mokėsi iš jos narsumo. Aktyviai dalyvavusi beveik visuose didesniuose susidūrimuose su rusais — ties *Daugpiliu*, ties *Vilnium*, *Pristovėnais*, *Kaunu* ir *Šiauliais* — ji apleisdavo kautynių lauką tik kai jame vien lavonai belikdavo. Atsidūrusi *Kuršėnuose*, po garsaus karo tarybos posėdžio, kur vadų generolų buvo nutarta trauktis į Prūsus baigiant priešinimąsi maskoliui, pasipiktinusi *Emilija* sušuko:

— Laimingos kelionės, aš, kol gyva kovosiu!

Po to ji ilgai klaidžiojo po miškus, pagaliau, ligos palaužta, mirė, sužinojusi, jog sukilimas pralaimėtas, ginklai padėti. Mirė, bet priešui nepasidavė.

1863 m. sukilimas iškelia visą eilę moterų, aktyviai jame dalyvavusių. Jos dirba pogrindy, renka pinigus, eina pavojingas žvalgų bei pasiuntinių pareigas, slaugo sužeistuosius, lanko suimtuosius kalėjimuose, mikliai mėtė pėdas bei klaidina tardytojus, išlydi su paguodos žodžiais tremiamus į Sibirą ar pasmerkтуosius mirti į egzekucijos vietą. Retas vardas tų pasiukojusių, kentėjusių ir tylinčių didvyrių mums yra žinomas. Jos jau yra virtusios simbolium.

Taip pat giliu simboliu tapo ir lietuvė moteris spau-

(Tęsinys 5-me pusl.)

(Atkelta iš 4-to psl.)

dos draudimo metu, slapta mokiusi savo vaikus lietuviško rašto. Petro Rimšos skulptūroje plastiškai įamžinta ji yra minima šiandien, tur būt, kiekvieną Motinos Dienos minėjimą salėje.

Čia ne pro šalį priminti mažai kam žinomą faktą, iš kur gi mūsų moterėlės įgavo mintį taip sumaniai vesti tą slapta kaimo mokyklą, kurių tik menkus pėdsakus užtinkame pas kitas tautas? Iš kur jos, pačios vos raštingos, taip ilgai ir ištvermingai galėjo atstoti tikrą mokyklą?

Prof. Vaclovas Biržiška yra susekęs, kad 19 a. pradžioje Žemaičių vyskupas Arnulpas Giedraitis ir kiti mūsų krašto šviesuoliai, steigdami kaimuose mokyklas, susidūrė su dideliu sunkumu — mokytojų trūkumu. Nerasdami laikinai kitos išeities, jie griebėsi tuo laiku Anglijoje paplitusios Bell Lankasterio sistemos, pagal kurią trūkstant mokytojų, buvo paruošiami vyresnieji mokiniai, kad galėtų grupėmis mokyti jaunesniuosius. Vakaruose mokytojų trūkumas buvo greit pašalintas, ir Bell Lankasterio sistema liko pamiršta, tačiau ji ilgai išsilaiškė Lietuvoje, o panaudota praktika davė metodą tiems visiems spaudos draudimo laikų naminiam mokytojams, daugiausia mokytojoms. Kaip jie patys buvo mokomi, taip jie paskui mokė ir kitus. Mokė ir atliko milžinišką darbą, paruošė nepriklausomajai Lietuvai pirmuosius jos kovotojus ir pirmuosius veikėjus.

Gal daugiausia energijos, kietumo ir jau samonigos kovos dėl lietuviybės parodė mūsų moterys 19 ir 20 a. savaratoje slapstant ir platinant draudžiamąją spaudą, samoninant ir auklėjant jaunimą. Užtenka prisiminti tas moteris mokytojas, veikėjas, kurios pasireiškė ir pačioje Lietuvoje ir net jau čia, Amerikoje — rašytojas žemaitė, šatrijos Ragana, Lazdynų Pelėda, Joana Griniuvienė, Gabrielė Petkevičiūtė, Eglė Malinauskaitė Šliupienė, Emilija Vileišienė, Felicija Bortkevičiūtė ir daug, daug kitų garbingų vardų. Nepamirštinės ir Mažosios Lietuvos moterys kovotojos su Bismarko nutautinimo akcija, Mortos Zauniutės, Ryšiukytės ir kitų ryžtingumas bei pasiaukojimas. Juk susekimas baisios POW organizacijos, kuri grasino sunaikinti vos gimusią Lietuvos nepriklausomybę, buvo taip pat moters, jaunos lietuviės patriotės darbas, valstybės nepamirštas, atlygintas Vyties Kryžiumi su kardais...

Nepriklausomosios Lietuvos laikais mūsų moters būdingieji bruožai — jos visuomeniškumas, sugebėjimas dalyvauti visų sričių kūrybingame gyvenime, gavo visų pilniausiai prasiskleisti. Moterys ne be kovos išgavo lygias su vyrais politinės teisės ir parodė, kad mokėjo jomis gražiai pasinau-

doti. Jeigu šveicarijoje moterys iki šiol tyli, vyrų nustumtos nuo visuomeninio ir valstybinio gyvenimo, tai mūsų tautietės netik buvo atstovės Steigiamajame Seime, bet net užėmė garbingą vietą jo prezidiume. Mūsų moterys dirbo išsijuosusios kaip ūkininkės, daugely vietų kūrybingai pasireiškusios savivaldybių gyvenime. Jos ėjo mokslus, bandė savo jėgas įvairiausiose profesijose, kai kuriose net nustelbdamos vyrus, kaip mokytojų darbe, kur jų skaičius buvo pasiekęs net 80%, ir dantų gydytojų — netoli 100%. Vien privačia moterų iniciatyva Lietuva pasidengė gražiu ir vis augančiu vaikų darželių tinklu, darželių, kurie savo rengimu ir auklėjimo metodais buvo net prašokę išgarsintuosius Vakarų pavyzdžius.

Moteris greta vyro rūpinosi savo vaikų auklėjimu šeimoje, samoningai dalyvavo jaunosios kartos formavime, puoselėdama žmoniškumo bei tautiškumo lietuviškąjį idealą. Tai buvo laikai, kuriais lietuvių moteris davė mūsų kultūrai reikšmingą indėlį. Tai irgi buvo jos savotiška kova už lietuviybę.

Ir štai — karas, okupacijos visą mūsų gyvenimą išgriovė. Atsidūrėme tremtyje, tragiškoje kryžkelėje. Dabar stovime prieš klausimą: ar liks mūsų tauta gyva, ar pataps trašomis svetimoms kultūroms?

Ypač mūsų motina, mūsų moteris turi pasistengti išlaikyti likimo jai primestą egzaminą, nes nuo jos daugiausia priklauso mūsų tautos ne tik biologiškas, bet ir dvasiškas gyvybės išlaikymas.

Lietuva — tai ne tik tiktai dabartis. Tai drauge ir praeitis ir — jos ateitis. Gilūs ir stiprūs organiškai ryšiai mus sieja su praeitimi. Tik jos tradicijos bei patyrimas leidžia mums tiesiai tiltą į ateitį. Mūsų praeitis parodo mūsų moterį buvusią tvirtą, energingą, branginančią savo krašto garbingus idealus ir kovojusią už juos.

Deja, čia, išeivijoje, dažna mūsų motinų susvyravo. Karo, išgyvenimų išvarginta, šio krašto blizgesio bei patogumų sužavėta, ji nevisada rodo tvirtumą bei tautinį atsparumą, nelenka kietumo bei ištvermės. Reiškiasi nuovargis, išlepimas, pamažėle pasiduodame šios jaunos, dar neturinčios tvirtų principų šalies materializmui bei hedonizmui. Tai kas, kad vaikai sau neprižiūrimi laksto po gatves, tegu tik greičiau visi suamerikonėja, bus laimingesni... Juk grįžus iš darbo dėl duonos nelengva dar vargt su vaikais, mokyti juos lietuviškai...

Taip, gyvenimo keliame uždaviniai nėra lengvi, bet lietuvių neturi jų bijotis. Kažin, ar taip, kaip mūsų dažna tremtinė, galvoja motina ir pavergoje Lietuvoje? Ar jai net į galvą ateina mintis savo noru nusilenkti maskoliui, net jeigu ji vargsta ir šala kur

šali, toli, toli prie Lenos žiočių, poliarinės nakties ir žiaurių sąlygų sukaustyta? Ne, iš to mūsų lietuvių grįžta į Lietuvą tvirtos kaip ir buvusios, išaugojusios savo vaikų gyvę ir nekartą parsivežusios dr žentą lietuvių, anūkelius, kalbančius tik lietuviškai... Nesusvyruoja ir mūsų motinos pačioje Lietuvoje, neleidžia savo vaikams sumaskoleti.

Čionai mūsų niekas neverčia nutautėti, ir mes privalome už tai būti dėkingi šiam tolerantingam kraštui. Rimti amerikiečiai už mūsų prisirišimą prie tėvynės tikrai mus gerbia. Štai viename Employment ofise man pačiai teko išgirsti, kad amerikiečiai net su nepasitikėjimu žiūri į tuos naujus ateivius, kurie pernelg uoliai amerikonėja.

— Mes jais nelabai pasitikime — jų skubotumas verčia įtarti, ar tik jie nėra buvę nacių ar komunistų kolaboran-

tai! — Jie kelia abejonių, ar tam tikroms sąlygoms susidarius jie nesiskubins ir raudonuoti. Kas yra lojalus savo tėvynėi? (Tasa 8-tam psl.)

MOTERŲ IR VYRŲ DĖMESIUI

Pigių ir skoningų suknelių galite išsigyti Liusės suknelių krautuvėje, 3305 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill. Tel.: LA 3-2021. Didelis pasirinkimas. Be to, siunčiame žmonių atneštus ir pas mus supirktus siuntinius: maistą, vaistus, medžiagas, avalynę į Lietuvą ir kitur iš Anglijos ir Švedijos, kur medžiagos pusiau pigesnės, o vaistai kainuoja apie ketvirtadalį. Gavėjui nereikia nieko primokėti. Pav., 6 vyrišk. kostiumams medžiaga su persiuntimu kainuoja \$58.65. Pas mus sutaupysite laiką ir pinigų. — A. Kavaliauskas (Sk.)

LIETUVIŲ AUDITORIJOJE kiekvieną šeštadienį ir sekmadienį groja Lietuvos Auditorijos orkestras, muziko V. Jančio vadovaujamas. Jaunimas ir senimas kviečiami praleisti savaitgalio vakarus prie šokių muzikos. 3133-37 SO. HALSTED ST. VI 2-6172

CONSTRUCTION & HOME SERVICE Lietuvių Statybininkų Sambūris

2618 West 71st Street

Chicago 29, Illinois

PROspect 8-4268 — PROspect 8-4269

V. ŠIMKUS

Gen. kontraktorius, naujų namų statyba, įvairūs remontai.
TERminal 9-5531

K. BUTKUS

Namų pagerinimas, aluminijaus ir stiklo: durys, langai, jų stogeliai, tvoros ir kita.
PROspect 8-2781

J. RAUDONIS

Cemento darbai.
HUDson 7-4086

V. VAITEKŪNAS

Dažymas, dekoravimas iš lauko ir vidaus.
PROspect 8-2215

A. STANČIAUSKAS

Šiluma, oro vėsinčiai ir skardos darbai.
OLympic 2-6752

F. KAIRIS

Vandentiekis ir kanalizacija.
VIRginia 7-3033

Raštinė atdara pirmad. ir ketvirt. nuo 9 iki 9; šeštad. nuo 9 iki 2.

AUTOMOBILIŲ TAISYMAS IR GAZOLINO STOTIS

Lyginimas, dažymas, taisomi ir reguliuojami (tune-up) motorai, stabdžiai, transmisijos ir t. t. Alyva, baterijos ir padangos. Taip pat mano garaže perkamus duslintuvus įdedu veltui.

Nelaimių pasitaiko.

Mes pataisome.

Leiskite mums pataisyti radiatorius.

Ar reikia pagalbos?

(MUFFLERS INSTALLED FREE)

Ford 1941-53	\$8.25	Mercury 49-51	\$8.95
Chevrolet All 1937-53	8.25	Oldsmobile 6, 41-50	8.20
Chevrolet 54-55	9.95	Plymouth 42-56	9.95
Chrysler 6, 42-52	9.91	Pontiac 37-54	8.95
Dodge 6, 42-56	9.95	Buick 37-52	12.00

IR TAI PAT ČIA NEIŠVARDINTIEMS AUTOMOBILIAMS. Išmetimo paipą įdedama veltui, jeigu perkama kartu su duslintuvu. DARBAS ATLIEKAMAS PATYRUSIŲ MECHANIKŲ. Dirbtuvė atidaryta: nuo 8 val. ryto iki 9 val. vak. Sekmad. uždaryva.

M. Č E S A S

1934 West 59th Street

Tel.: GR 6-9136

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimei ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas: CEntral 6-5208

Generaliai Agentai Šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Samb! Šviesa Chicagoje.
Redaguoja: J. Eglė Zabarauskaitė ir Rita Šimanskytė.
Medžiagą siųsti: 3402 So. Morgan Street, Chicago, Illinois.

I METAI

NO. 8

Studentų Varpui pasirodžius

Julius Šmulskštys

Po ilgesnės pertraukos, be-
rods nuo Vokietijos laikų, vėl
pasirodė Studentų Varpas. Š.
m. Stud. V. iš 6 pagrindinių
straipsnių tik 2 (J. Avižos ir
A. Steponavičiaus) tiesiogini-
niai paliečia tremties studen-
tijos problematiką. Likusieji
4, su mažomis išimtimis, yra
pašvęsti praeičiai. Kaip jau
pas mus įprasta, "istoriniuo-
se" str. centruojamasi at-
liktų gerų darbų bei nuopel-
nų kovose su tamsiomis jėgo-
mis suskaičiavime. Iš šių str.
dar kartą sužinome, jog stu-
dentai varpininkai nuo pat
savo org-jos įkūrimo vadova-
vosi humanistiniais, liberali-
niais ir demokratiniais princi-
pais ir atkakliai kovojo prieš
įvairaus plauko tų principų
pažeidėjus. Taip buvo praei-
tyje.

Iš Jurgio Avižos str., pava-
dinto "Liberalinė studentija
praeity ir dabar", sužinome,
jog dabar studentai varpinin-
kai didžiausią savo org-jos
principams pavojų mato Lie-
tuvų Studentų Santaroje. Pir-
miausia įdomu J. Avižos teigi-
mus palyginti su žurn. prad-
žioje išsakytais varpininkų
principais. Įvade "Mes žengiam-
e" rašoma: "Mūsų (varpi-
ninkų, J.Š.) kelias yra nuošir-
daus idealizmo ... humaniz-
mo ... Atskiri žmonės gali
suklysti, pasiduoti sąlygų po-
veikiui, bet mūsų idealai kaip
buvo, taip ir tebėra svarbūs,
skaistūs, viliojanti".

Tuo po tokios deklaracijos
J. Aviža Santaros adresu meta
sekančius "nuoširdaus idealiz-
mo bei skaistumo" epitetus:
"iš visų Lietuvos kampų su-
rinkta naujokų kuopa", "su-
bankrutavusio totalizmo pasi-
metusios galvos" ir pan.

Nėra aišku, kodėl J. Aviža
tiek daug kalba apie Santarą
straipsny, kuris yra paskirtas
liberališkai studentijai. Juk
pagal jo labai jau aiškią im-
plikaciją dauguma santarie-
čių yra totalistinio nusistaty-
mo asmenys, kurie kaip tokie
yra nepalyginamai blogesni
už diktatūrininkus, autorite-
tininkus ar kitokio antidemo-
kratinio nusistatymo piliečius.

Taip pat neaišku, kodėl di-
dysis humanistas, liberalas bei
demokratas J. Aviža nenori
leisti mūsų studentijai laisvai
galvoti ir apsispręsti jiems rū-
pimais visuomeniniais ir kul-
tūriniais klausimais. Atrodo,
jog pagal J. Avižą geru libera-
lu ar demokratu gali būti tik
tas, kurs gauna jo aprobaciją.

Ryšium su šiomis J. Avižos
mintimis kyla klausimas, ar

jis ir panašiai nusiteikę kai
kurie varpininkai gali būt pa-
vyzdžiu mūsų liberališkai
studentijai. Kai 1949 m. dau-
guma lietuviškojo jaunimo
emigravo į užjūrius, buvo ti-
kimasi, kad ten atsikurs Vo-
kietijoj veikusios stud. organi-
zacijos. Ir tikrai, ateitininkai
ir skautai akademikai naujo-
siose vietose savo organizaci-
nę veiklą greit atnaujino. Ta-
čiau liberališkiosios jaunimo
org-jos jokių pabudimo ženklų
tuo metu dar nerodė. Su la-
bai mažomis išimtimis, jos te-
pasitenkindavo iškilmingais
sukakčių minėjimais ar nuo-
taikingais naujųjų metų suti-
kimais. Tokia padėtis tęsėsi
maždaug 5 metus. Pagaliau
1954 m. rudenį, kad būtų gali-
ma ištraukti liberaliniai nusi-
stačiusią studentiją iš visiško
organizacinio vakumo, buvo
įsteigta Lietuvių Studentų
Santara, kuri jau beveik 4 me-
tai sėkmingai veikia mūsų
studentijos tarpe. Per visą šį
laiką studentai varpininkai,
kiek tai lietė jų organizacinės
veiklos atkūrimą, buvo stip-
riai įmigę. Bet šių metų pa-
vasarį dėl kokių tai priežasčių
jie ėmė ir staiga pabudo iš 9
metus nusitęsio miego. Tik
ką pabudę ir dar beveik ne-
pradėję veikti, jie tuoj J. Avi-
žos straipsniu pradėjo pulti
kitus. Daugiausia pylos gavo
tie, kurie labiausiai dirbo: to-
talizmo etiketė iš visų studen-
tiškų org-jų buvo prikabinata
tik Santarai.

Reikia pripažinti, kad J. Avi-
ža, nors ir pasmerkė santa-
riečius, tačiau kelio į išgany-
mą neuždarė. Kaip tik prie-
šingai, — tokį kelią visai ne-
sunku atrasti: tik reikia taip
galvoti ir veikti kaip J. Aviža
pageidauja. Tas praktiškai
reikštų štai ką: visuomeninė
veiklų vadovautis *tik* pirmai-
siais Lietuvos nepriklausomy-
bės metais suformuluotais
varpininkų principais bei nuo-
taikomis, nekritikuojant J.
Avižai patinkančių veiksmų
bei autoritetų, nebandant jo-
kių originalių idėjų. Geriau-
sia, žinoma, nieko nedaryti,
nes tik tokiu būdu galima
saugiai išvengti totalistinių
klystkelių bei kitokių klaidų
ir, kas svarbiausia, nepriminti
giliai įmigusioms organiza-
cijoms, jog, kai jos miega, ki-
ti dirba.

Niekas varpininkams neuž-
ginčys jų garbingos praeities,
nes darbai patys už save kal-
ba, ir jiems įrodyti nereikia
pasikartojančių sieksnių
straipsnių. Nors iš praeities

ir semiam stiprybę, tačiau
vien ja negalime gyventi. Kol
studentai varpininkai a la Avi-
ža to nesupras ar nenorės su-
prasti, jie dabar studijuojan-
čio mūsų jaunimo tarpe netu-
rės jokio pasisiekimo ir jų
garbingi principai bei tradici-
jos dulkės ant beprasminga pa-
gieža bei neapykanta persun-
ktų straipsnių. Santara nieka-
da nėra teigusi, jog ji yra ne-
klaidinga. Tokia pažiūra ją
automatiškai eliminuotų iš li-
beralinių org-jų kategorijos.
Bet iš kitos pusės, jos nariams
nėra reikalo net ir svarstyti
varpininkų daromus priekaiš-
tus, kol pastarieji konkrečiais
darbais įrodys, jog jie tikrai
gyvena Lietuvoj veikusių var-
pininkų principais ir tradici-
jomis, o neužsiiminėja vien
tulžies liejimu.

Iš Detroito suvažiavimo

Bal. 26-27 d. Detroito San-
taros skyrius turėjo studijų
savaitgalį, kuris pasižymėjo
gana darbinga nuotaika ne tik
iš tų pusės, kurie visuomet
dirba, bet matėsi ir "naujo-
kų", kurie savo darbu ir min-
timis prisidėjo prie studijų sa-
vaitgalio rengimo ir jame
iškeltų minčių gvildenimo.

Pagrindinė studijų dienų te-
ma buvo: *tautinis susiprati-
mas ir jo kovos dvasia*. Pagal
ją buvo suplanuota ir visa su-
važiavimo programa.

Dar važiuojant į Detroitą,
keli visuomeninės veiklos "se-
ni vilkai", apsvarstę dabarti-
nę padėtį, priėjo liūdną išva-
dą, kad jaunieji (bendrai, jau-
nieji, ne vien santariečiai) lie-
tuvų tautinio susipratimo pa-
laikymo ir ugdymo darbe la-
bai silpnai reiškiasi, vis dau-
giau ir daugiau atitoldami ir
darydamiesi indiferentiški vy-
resniusius kamuojančioms
problemoms, atrodo skęsdami
amerikonizmo jūron.

Pačiame suvažiavime pasi-
rodė ir naujų veidų, ir jaunie-
ji studentai pasisakė gvilde-
namų klausimų reikalu. Dis-
kusijų metu buvo gana griež-
tai ir pakartotinai pasisakyta
dabartinio organizacinio ap-
snūdimo reikalu ir, atrodo,
vyraujantis šūkis buvo, — ieš-
koti naujų metodų bei daryti
pagrindines reformas, jei no-
rima atsverti amerikietiškos
įtakos paliktus pėdsakus mū-
sų dabartinėje studentijoje.
Buvo susidomėta ir bandyta
svarstyti, ką reikėtų daryti,
kad lietuvių organizacinis gy-
venimas būtų prasmingesnis
ir tuo pačiu patrauklesnis
tiems, kurie dabar neretai
jaučiau jaučiasi amerikiečių
tarpe, negu lietuvių.

Kaip tik kol. Vyt. Kavolis
savo paskaitoj "Lietuvių tau-
tinis susipratimas" peržvelgė
Lietuvos istorinę praeitį (kar-
tu suminėdamas eilę žmonių,
kurie dirbo lietuvių tautos la-
bui ir skiepijo tautoje *sąmo-*

ningo lietuviškumo mintį) ir
kartu paminėjo gana įdomų
laikotarpį Lietuvos istorijoje.
Kol. Kavolis pastebėjo:

"Romantiškai tautinio at-
gimimo impulsas lietuvių tau-
ton atėjo du kartu. 20-se ir 19-
jo šimtmečio metuose jis pa-
siekė vienintelį tuomet euro-
pinės kultūros bangavimams
atvirą tautos sluogsnį — bajo-
riją, savo ekonominę ir poli-
tinę gerovę rėmusią baudžiaun-
ninkais. Tačiau bajorija buvo
sulenėjusi ir su lietuviais, li-
kusiais savo baudžiauninkais,
teturėjo paviršutinišką ryšį.
Dėl šių priežasčių romantiš-
kasis šio periodo tautiškumas,
vadinamas Vilniaus universi-
teto lituanistiniu sąjūdžiu,
ryškiau neišsiskyrė nei savo
temomis, nei savo reikalavi-
mais iš panašaus, tik plates-
nio, lenkiško romantiško na-
cionalizmo".

Tačiau kol. Kavolis tiksliai
taip ir nepasakė, kas privertė
lietuviškąją bajoriją sulenkėti.
Kodėl lenkai nesulietuvino sa-
vo pavardžių, o lietuviai pri-
siėmė lenkų titulus ir džiau-
gėsi gavę jų herbus. Lenkija
ir Lietuva padalinimo laiko-
tarpiu buvo tokioje pat padė-
tyje. Panašūs dalykai dažnai
sutinkami ir šiandien; nere-
tai pasekmingesnieji ir gabes-
nieji lietuviai, "išklydę į tarp-
tautinius vandenis", nepasilie-
ka tarptautiniai kosmopolitai,
bet keičia pavardes ir identi-
fikuojausi su kokia nors kita
tauta, sąmoningai išsižadėda-
mi savosios. Kol. Kavolio pas-
kaitoje suminėtos visos vaka-
rų Europos tos epochos nacio-
nalizmo bangos dar neišrišo
lietuvių problemos. Vakaruo-
se vokiečiai intelektualai kal-
bėjo už vokiečius ir liko vo-
kiečiai, prancūzai taip pat,
tuo tarpu kai lietuvių tautos
elitas jau buvo sulenkėjęs.

Kol. Kavolis jau ilgą laiką
domisi lietuvių tautos charak-
teriu ir šiuo klausimu yra
daug rašęs ir surinkęs gausios
medžiagos. Gal jam kada nors
pasiseks atmegsti šį paslap-
tingą problemos mazgą, ir ta-
da suvažiavę kur nors lietu-
viai sąmoningai atpažins tą
negerovę ir suras receptus jai
gydyti.

Antroji suvažiavimo paskai-
ta buvo skaityta dr. J. Kaupo;
tema — Kova už individualiz-
mą. Dr. Kaupas paskaitoje iš-
vedė individualizmo pradžią
nuo graikų laikų, per tam-
siusius amžius, industrinę re-
voliuciją, iki mūsų laikų, ir
specifiniai Amerikos, kur in-
dividas pasidarė savo paties
išgalvotų technikinių įrengi-
mų vergas. Patogūs namai,
įvairūs darbų lengvina išradi-
mai turėjo palengvinti žmo-
gaus kasdieninį gyvenimą, pa-
likdami jam daugiau laiko už-
siimti gilesniu įprasminimu
savo buvimo žemėj, bet vie-
toje to, žmogus atsiekė tik su-
siniveliavimo ir apgailėtino
suvienodėjimo. Žmogus pasi-
darė piktas, be individualaus
veido, funkcionuojas pagal ki-
tų nustatytus būdus.

Detroito suvažiavimas tęsė-
(Tęsinys 7-me psl.)

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

si dvi dienas, susilaukė nemažai svečių ir iš vyresniosios kartos tarpo. Vyresnieji taip pat aktyviai dalyvavo diskusijose, tuo jas padarydami labai naudingomis, nes buvo iš abiejų pusių pasikeista pasiskaidymais ir pasidalinta mintimis.

Suvažiavimą pravedė S. Šimoliūnas, rengimo komisijoje taip pat buvo A. Iljaševičius, V. Šeputa, J. Šostakas ir J. Gilvydis.

Visi svečiai iš kitų vietovių išsiskirstė patenkinti suvažiavimo organizacija ir dvasia, dėkingi detroitiečiams už malonų ir šiltą priėmimą.

IŠ ARTI IR IŠ TOLI

Gegužės mėn. viduryje i Chicago atvyksta muzikas Vytautas Bacevičius duoti fortepiono rečitali University of Chicago ruošiamame festivalyje, pavadintame Culture in Exile. Po festivalio koncerto muzikas Bacevičius duos koncertą Jaunimo Centre gegužės 17 d.; pradžia 8:15 val. vakaro. Ši koncertą rengia Chicagos Santaros skyrius. Festivali Univ. of Chicago rengia universiteto lietuvių studentų klubas, jam talkininkauja Chicagos Santaros skyrius.

Clevelando Santaros skyriaus veda pasitarimus su Chicagos Vyrų Choru dėl Fausto operos pristatymo Clevelando lietuviškai visuomenei. Clevelando Santaros skyriui šiuo metu pirmininkauja Danguolė Bartuškaitė.

Balandžio 20 d. Jaunimo Namuose Akademikų Skautų suruoštame susirinkime supažindinimui jaunųjų abiturientų su ateities studijomis, Liet. Stud. Sąjunga ir lietuvių studentų organizacijomis Santaros vardu kalbėjo kol. L. Narbutis.

Santaros Filisterių Valdyba organizuoja Santaros šviesos filisterių suvažiavimą, kuris įvyks liepos 4-tosios savaitgalį Clevelande. Filisterių Valdybai dabar pirmininkauja Julius Šmulskštys.

Santaros Chicagos skyriaus susirinkimas yra numatytas gegužės 23 d. Programą organizuoja kol. Julius Lin-takas, Programą atliks jaunieji studentai.

Paskutiniame šviesos Chicagos skyriaus susirinkime kol. Rita Zukaitė kalbėjo tema "Modernusis Menas". Pašnekesys buvo iliustruotas nuotraukomis (slides).

Ši sekmadienį Jaunimo Centre įvyks kanauninko Juozo Tumo-Vaižganto minėjimas, kurį organizuoja Chicagos lietuvių organizacijos. Minėjimas prasidės mišiomis 10 val., po trumpos pertraukos—iškilminga dalis. Giedos solistė Roma Mastienė, akompanuos muzikas Antanas Nakas.

Šio mėnesio 2 d. įvykusiame Chicagos Stud. Sąjungos skyriaus susirinkime Santaros Garbės Filisteris rašytojas Marius Katiliškis skaitė paskaitą.

**F & M RADIO
& TELEVISION SERVICE**
Authorized
DELCO & MOTOROLA DEALER
Car radio repaired while you wait.
3159 S. Wallace St. CALUMET 5-9833

A. TVERAS
Laikrodžiai ir Brangenybės
Pardavimas ir Taisymas
2646 WEST 69th STREET
Tel.: REpublic 7-1941

**PERKRAUSTYMAI
MOVING**
Leidimai — Pilna apdrauda
ŽEMA KAINA
R. ŠERENAS
2047 W. 67th Pl. WILBROOK 5-8063

Skaitykite "N-nas"

Galvosūkis Nr. 10

Kai kurie sveiki skaičiai turi sekančią savybę: jei nubrauksime jų vienetų skaitmenį (t.y. pirmąjį iš dešinės) ir parašysime jį likusių skaitmenų prieky, tai naujai gautas skaičius bus lygiai dvigubai didesnis už buvusį (t.y. už tą, kurį turėjome, kol nebuvo nubraukę vienetų skaitmens). Ši kartą teks rasti ne pirmąjį iš tokių skaičių, t.y. ne patį mažiausiąjį, bet trečiąjį.

Konkurso sąlygos — kaip buvusios. Paskutinė pašto antspaudu data 1958 m. gegužės 24 d.

GALVOSŪKIO N.8 gauta iš viso 9 sprendimai. Iš jų teisingi 6: M. Augulio, S. Šurkauskas, L. Luinytės, P. Leono, M. Mackevičiaus ir R. Krekovekaitės. Šiai pastarajai burtų keliu atiteko premija.

Štai atsakymas: abu draugai vienu metu pasiekia paskyrimo vietą po 3 val. 45 minučių, sutaupydami 2 val. 15 min. (pėstiems jiems būtų tekę eiti lygiai 6 val.). Dviratis likdavo be apsaugos prie stulpų su lyginiais numeriais.

Matematinio galvosūkio Nr. 9 atsiųsta 3 sprendimai, visi, deja, labai nutolę nuo teisingo. Sprendėjai be jokių svyravimų naudojo kampanius, vedė lygiagretes, leido statmenis ir t.t., visai nenurodydami, kaip visa tai galima atlikti vien tik liniuotės pagalba. Jie to ir negalėjo nurodyti, nes duotojo uždavinio sąlygomis nė vienos iš šių konstrukcijų negalima atlikti vien tik liniuote. Pvz., jei jau turim dvi lygiagretes, tai per bet kurį brėžinio plokštumos tašką galime vien tik liniuotės pagalba išvesti dar trečiąją lygiagretę. Jei turėtume duotojo apskritimo centrą, tai galėtume iš viso atlikti bet kurią klasiškosios geometrijos konstrukciją vien tik liniuotės pagalba. Bet, deja, šių sąlygų uždavinyje nėra.

Norint duotosiomis sąlygomis išspręsti pateiktąjį uždavinį, reikia išspręsti du sekančius:

1. Vien liniuotės pagalba iš prieinamo taško, esančio apskritimo išlaukėje, išvesti į tą apskritimą lietėjas ir

2. Per bet kurį tašką išvesti tiesiąją į neprieinamą tašką, nustatytą taip, kaip buvo pasakyta uždavinyje.

Pirmajam iš šių tarpinių uždavinių išspręsti, reikia žinoti šį tą apie poliaras, antrajam — apie harmoniškus taškus arba Desargues'o teoremą.

Iš poliarų teorijos žinome, jog taško pvz. A, esančio apskritimo išlaukėje, poliarą kerta apskritimą kaip tik tuose taškuose, kuriuose lietėjos iš A liečia apskritimą. O poliaros konstrukciją vien liniuotės pagalba galima rasti bet kuriame geometrijos vadovėlyje, jei į jį iš viso įeina poliarų teorija.

A. Z.

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 10, 1958

LIETUVIŲ ENCIKLOPEDIJA

didžiausias lituanistikos žinynas,
lietuvių kultūros paminklas.

Iš suprojektuotų 20 — 21 tomo trylika jau išspausdinti, kiti rengiami. Redaktoriai visą LE ruošimo darbą pagal atskiras rai-des pasiskirstę iki galo.

LENGVOS SĄLYGOS: įmokėjusiems bent už vieną tomą, visi išėjusieji tomai siunčiami iš karto. Likusios sumos mokėjimas išdėstomas užsisakiusiam priimtinomis dalimis. Vieno tomo kaina J. A. V. \$7.75, visur kitur \$8.00.

Užsakymai siųstini šiuo adresu:

J. Kapočius, Lietuvių Enciklopedija

265 C. STREET, SO. BOSTON 27, MASS.

PASKUBĖKITE—ATSARGOS RIBOTOS!

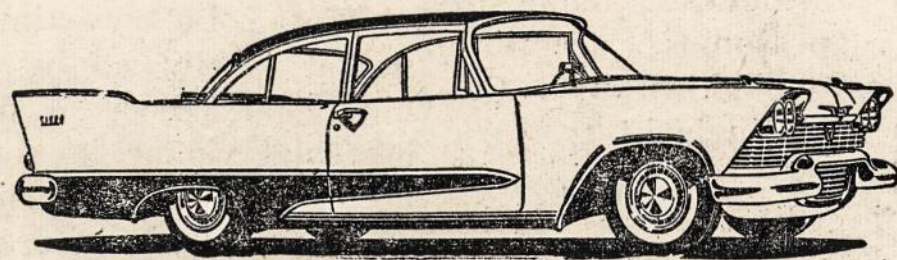
45 metų biznio sukakties proga išpardavimas

1958 Chrysler - Plymouth - Imperial

ir daugybė gerų visų išdirbysčių vartotų automobilių.

KAINOS NUO \$25

Galima nupirkti be pinigų išsimokėjimais.

BALZEKAS MOTOR SALES, INC.

CHRYSLER - PLYMOUTH - IMPERIAL
DISTRIBUTOR

4030 Archer Avenue

Chicago, Illinois

Didžiausia ir teisingiausia Lietuvių automobilių įstaiga.

**PAVASARINIS IŠPARDAVIMAS --
SPECIALIOS NUOLAI DOS**

5 gabalų, 36"x60",
DINETTE **\$4950**

Miegamoji sofa, kėdė,
otomanas už **\$14995**

**PIRKĖJAS GAUS
GERĄ DOVANĄ.**

F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS, Sav.

ROOSEVELT FURNITURE CO.

2310 W. Roosevelt Road Tel.: SEeley 3-4711

Krautuvė atidaryta sekmadieniais nuo 11 iki 4:30.

MOVING **PERKRAUSTYMAS** **MOVING**
IS TOLI IR ARTI
(Nauji dideli trokšai - Naujaisi kraustymo traukiniai)
(Ilgų metų patyrimas - Pigus ir sąžiningas potarnavimas)
JUOZAS NAUJOKAITIS
2021 W. 69th Chicago 36, Ill. Tel. WILbrook 5-9209

**PRADĖK TAUPYTI SLANDIEN,-
TURĖSI RYTOJ!**

TAIGI PRADĖK TAUPYTI ŠIOJE LIETUVIŠKOJE ĮSTAIGOJE.
Kiekvieno taupytojo indėliai yra apdrausti iki \$10,000.00

BRIGHTON SAVINGS and LOAN ASS'N

4071 Archer Ave.

Tel.: LAfayette 3-8248

(į vakarus nuo California Avenue)

CHARLES ZEKAS, Secretary

OFISO VALANDOS:

Pirmad., Antradi., Penktadi. ir Šeštadienį 9:00 ryto iki 4:30 val. po pietų.
Trečiadienį uždaryta. Ketvirtadienį 9:00 ryto iki 8:00 val. vakare.

(Atkelta iš 5-to psl.)

vynei, tas tik gali būti tikrai lojalus ir nelaimėje jį priglaudusiai Amerikai.

Vienas iš geriausių Europos politikos ir tremtinių psichologijos žinovas, amerikietis prof. James Burnham savo veikale "The Coming Defeat of Communism" rašo:

"Tremtinių širdis nuolat jaudina viltis sugrįžti į jų tėvyne. Jie nenori susitaikyti su savo naujais namais naujojoje tėvynėje. Ir tasai reiškinyms mums yra pageidaujamas. Tremtinių nesusitaikymas su esama būkle yra geras simptomas, pažymintis, kad komunizmo plitimas yra laikinis reiškinys".

Čia mums leidžiama laisvai kalbėti kokia mes norime kalba, burtis, veikti, steigti mokyklas ir kt. Nekartą amerikiečių žurnaluose tenka užtikti aprašomas tremtinių tautines mokyklas, pvz. Chicago kiniečių ir kt.

Toj pačioj Chicagoj, aukštesniojoj lituanistikos mokykloj, kur kaip avily kas šeštadienį būna virš 200 jaunų lietuvių ir lietuvių, kartą buvo atsilankęs FBI agentas.

— Ką jūs čia veikiate? — draugiškai klausė, apžiūrėjo klases, pasišnekučiavo su mokiniais ir nieko pikta nepastebėjęs išėjo.

Mums čia viskas leidžiama, su sąlyga, kad tik būtume lojalūs. O būti lojaliems JAV — juk mums jokio sunkumo nesudaro!

Tačiau, atrodo, mes nemo-kame naudotis turima laisve, gerbūviu ir saugumu. Mes skubame išsižadėti savo tautybės, skubame tirti didžiuliam Amerikos niveliacijos katile.

O amerikiečiai dėl tos visuotinės niveliacijos patys yra labai susirūpinę. Neturėdami tradicijų, neturėdami senos istorijos, jie pasigenda atsparos prieš tą šablona, tą vienodumą, tą masinę gamybą, kuri nustelbia *individa*. Todėl jie stebisi matydami mus lengva širdimi išsižadant mūsų tradicijų, mūsų turtingos ir prasmingos praeities. Vienas mūsų naujųjų ateivių plačiai ta tema buvo išsikalbėjęs su vienu žinomu Amerikos profesorium, kuris jam stačiai patarė:

— Branginkit savo kalbą, savo savitumus, nes tai — didelis įnašas į kultūrą, kurių individualumo, kūrybingumo bruožų kaip tik pasigenda!

Taip mums pataria net tie svetimieji, kurie sielojas žmonių ateitimi.

Gal būt likimas mums yra uždėjęs pernelyg sunkią našta, bet mes juk savo pareigą prieš Tėvyne turime atlikti. Tam reikia tik — geros valios, tvirto nusistatymo ir tam tikro jėgų įtempimo. Tos savybės per amžius puošė moterį lietuve — ji turi jas ir toliau išliakyti.

Kas gi pagaliau darytina? Apie tai taip daug kalbama ir rašoma, kad nusibodo ir

priminti. O priminti, atrodo, vistiek reikia.

Svarbiausioji priemonė — laikytis savo bendruomenės, savo tautiečių. Aktyviai dalyvauti savo organizacijose, suaugti su jomis. Jeigu jos negeros — taisykime, tobulinkime jas, bet negriaukime jų, nesišalinkime nuo jų. Gyvybinis dalykas — palaikyti šeimoje tvirtą patriotinę nuotaiką. Auklėtojai negali perteikti jaunimui to, kuo patys netiki. Todėl tėvai turi nuolat budėti, kad patys savyje išsaugotų brangius mūsų tautai idealus ir juos galėtų įžiebtį jaunimo širdyse. Lietuvė motina-kovo-toja tuo ypač turi pasirūpinti! Toliau — namie ir su saviškiais kalbėtis tik lietuviškai. Tai yra aksioma!

Neminėsiu čia visų tų galimybių, kurių pagalba galime palaikyti lietuviybę, nes tai per dažnai jau spaudoje linkniuojama. Bet gyvenimas pats nuolat iškelia naujų galimybių pagal sąlygas ir aplinkybes. Štai vienur jaunos motinos inteligentės susiorganizuoja šeimomis ir drauge su vaikais praleidžia sekmadienius kur nors gamtoje, dainuodamos, sugalvodamos kūrybingus žaidimus, uždavinius. — Kitur vėl susitars būrelis pasidalyja pareigomis — viena sekmadienį kelių šeimų vaikus pasiima viena mamytė ir su jais organizuotai užsiima, kita sekmadienį pareigas perima jos draugė ir t.t. Kitur vėl keletas artimų šeimų padeda vaikams leisti ranka rašytą laikraštėlį, improvizuoja lietuviškus vaidinimus, užmezga korespondenciją su toliau nublokštais tautiečiais ir t.t. Be spaudos, knygos, mokyklų, organizacijų yra dar tiek galimybių palaikyti lietuviybę, reikia tik gero noro ir ypač — *ištvermės!*

Motinos Dienos proga tenka linkėti lietuvei motinai, kad ir toliau tvirtai bei energingai kovotų dėl lietuviybės, į tą kovą sukaupdama visą savo valią ir sumanumą.

Pagal ne tiek poetiškus, kiek prasmingus Antano Baranau-sko žodžius — "*Mūsų širdys keptos, virtos*" — jos per visus praeities karus, per visas Lietuvą užgriuvusias okupacijas ir nelaimes išliko gyvos. Išlaikykime jas gyvas ir čia, tremtyje!

DR. ANNA BALIUNAS
AKIU, AUSU, NOSIES IR GERKLĖS LIGOS
PRITAİKO AKINIUS
6322 SO. WESTERN AVENUE
Valandos: kasdien nuo 10 ligi 12 val. iš ryto ir nuo 7 ligi 9 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 10 ligi 1 val. Treč. uždaryta. Kitu laiku susitarus.
Ofiso telef.: PROspect 8-3229
Rezid. telef.: WALbrook 5-5076
Tel.: PROspect 8-1717

DR. S. BIEŽIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 WEST 63rd STREET
Val: kas dieną po pietų 1-3; vak. 7-8 tik tai antradieniais ir penktadieniais. Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas.
Rez.: 3241 WEST 66th PLACE
Phone: REpublic 7-7868

WALbrook 5-9106 — RANDolph 6-1190
DR. JONAS G. BYLA
nervų, smegenų ligos, chirurgija
104 SO. MICHIGAN AVE.
Kambarys 615
Konsultacija tik susitarus

DR. PETER BRAZIS
PHYSICIAN AND SURGEON
2434 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILL.
Telefonai:
Ofisas: HEMlock 4-5849
Rezidencija: HEMlock 4-2324
OFISO VALANDOS:
Pirmad., Ketvirt. ir Penktadienį nuo 14 ir 7-9. Antrad. nuo 1-5. Trečiad. ir Šeštadienį tik susitarus

Ofiso telef.: VIRginia 7-0036
Rezidencijos: BEverly 8-8244
DR. T. DUNDULIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4157 ARCHER AVENUE
Ofiso valandos:
Nuo 2-4 ir nuo 6-8:30 val. vakaro. Šeštadieniais nuo 2 iki 4 po pietų. Trečiadienį pagal sutartį.

Tel. ofiso: HE 4-1414; rez.: RE 7-6867
DR. BR. GAIZIUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
Valandos: 1-3 ir 6-8 val. po pietų kasdien. Šeštadieniais 1-4 val. p. p. Trečiadieniais uždaryta.

DR. A. JENKINS
PHYSICIAN AND SURGEON
(Lietuvio Gydytojas)
2500 WEST 63rd STREET
Ofiso val.: kasdien nuo 2-4 po pietų ir 7:30-9 vakaro
Trečiad. ir šeštad. uždaryta
Ofiso telefonas: PROspect 6-3838
Rezid. telefonas: REpublic 7-9199

Grovehill 6-1595
Dr. Aldona A. Juska
AKIU LIGU SPECIALISTE
IR PRITAİKO AKINIUS
Valandos: 9-12, 7-9 pagal susitarimą. Išskyrus trečiadienius ir šeštadienius.
2422 W. MARQUETTE ROAD
Ofiso ir buto tel.: OLYmpic 2-1381

DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 SO. 49th CT., CICERO
Kasdien 10-12 ir 4-7 val.
Trečiad. ir šeštad. tik 10-12 val.

Telef.: Ofiso ir buto OLYmpic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4938 W. 15th St., Cicero, Ill.
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakaro. Trečiadieniais uždaryta. Šeštadieniais 12-4 val.
Butas: 1634 So. 49th Ave., Cicero, Ill.

Ofiso telefonas: LAfayette 3-3210
Jei neatsiliepiu šaukite KEDzie 3-2868
Dr. Emily V. KRUKAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
4146 SO. ARCHER AVENUE
Val: kasdien po pietų nuo 12-2:30
Daily afternoons
Val.: kasdien po pietų nuo 12-3. 6-9. Trečiadieniais tik susitarus.

Rezidencijos: PROspect 6-4732
DR. A. MACIUNAS
CHIRURGAS
2454 WEST 71st STREET
(71-oji ir Campbell Ave.)
Ofiso tel.: HE 4-1202 arba RE 7-9700
Valandos: pirmad., ketvirtad. ir šest. 1-4 val. p. p.; antrad. ir penkt. 5-8 v. v. Trečiadieniais uždaryta.

Ofiso tel.: HE 4-1818 arba RE 7-9700
Rezidencijos: PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
VIDAUS LIGU SPEC.
2454 WEST 71st STREET
Priėmimo val.: nuo 9-11 val. ryto ir nuo 4-8 val. po pietų. Šeštad. nuo 9-11 val. ryto ir nuo 2-4 val. po pietų. Trečiadieniais uždaryta.

Dr. Julia Monstavičius
GYDYTOJA IR CHIRURGE
10748 SO. MICHIGAN AVE.
Tel.: PU 5-6766
Nakti skambinti rezidencijon.
1653 W. 103rd St., Beyerly Hills
Tel.: BEverly 8-3946
Darbo valandos: nuo 6 iki 9 val. po pietų kasdien. Išskyrus trečiadienius. Šeštadieniais nuo 1 iki 4 val. po pietų

Dr. Juozas PAUKŠTYS
DANTU GYDYTOJAS
4253 ARCHER AVENUE
(įėjimas iš Whipple St.)
Valandos: kasdien 10-12, 2-6 p. p. 7-9 p. m. Šeštadieniais 10-12. Trečiadieniais uždaryta.
Telef.: LA 3-9499 — namu CE 3-7786

DR. STRIKOL
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
4645 SO. ASHLAND AVENUE
Ofiso valandos: nuo 2-4 ir 6-8 Ser. Subat. ir Nedel. tik susitarus
Ofiso telefonas: YARds 7-4787
Namu telef.: PROspect 6-1930
Jei neatsiliepiu viršutiniai telefonai, šaukite Midway 3-0001

8 — NAUJENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MAY 10, 1958

Telef. ofiso: CLiffside 4-2896
Rezid.: LAfayette 3-1172
DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1724 WEST 47th STREET
(kampus 47th ir Hermitage)
Priėmimo val.: 2-4 ir 6-9 val. po pietų. Šest. 2-6 val. popiet. Išskyrus šeštad.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika, spec. MOTERŲ ligos
OFISAS: 5100 SO. WESTERN AVE.
Tel.: PROspect 8-1223 arba TR 3-5577
Ofiso val.: pirmad. 8-10 val. vakaro, antrad., trečiad. ir penktad. 6-9 v. v., šeštadieniais 2-4 val. po pietų.

DR. V. P. TUMASONIS
CHIRURGAS
2458 WEST 71 STREET
Kampus 71 ir Campbell Ave.
Ofiso telef.: HEMlock 4-2123
Rezid. telef.: GIBson 8-6195
Valandos: pirmad. ir ketv. nuo 5 iki 9 val. vak., antrad. ir penktad. nuo 1 iki 5 val. popiet, šeštad. nuo 2 iki 4 val. popiet, trečiadieniais uždaryta.

Tel.: ofiso ir rez. PROspect 6-9400
Dr. Ona Vaškevičius
(VAŠKEVICIUTE)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6248 SO. KEDZIE AVENUE
Val.: kasdien nuo 1-3 popiet ir nuo 6-8 val. vakaro; šeštad. 1-4 popiet trečiadienį ir kitu laiku tik susitarus.

C. Z. VEZELIS
DANTU GYDYTOJAS
4645 S. ASHLAND AVE. YA 7-2246
Val.: nuo 9 iki 12, nuo 1 iki 5, nuo 6 iki 8. Trečiadieniais uždaryta.

Tel.: ofiso VI 2-1581; rez.: VI 2-0743
DR. V. VILEIŠIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
802 WEST 31st STREET
(kampus Halsted ir 31os gatvių)
Priėmimo valandos: 2-4 ir 6-8 val. Šeštadieniais 2-4 val. po pietų. Sekmadieniais uždaryta.

P. ŠILEIKIS, O. P.
ORTHOPEDAS-PROTEZISTAS
Aparatai - Protezai, Med. Bandžai, Speciali pagalba Kojoms (Arch Supports) ir t. t.
Val.: 9-4 ir 6-8. Šeštadieniais 9-1. ORTHOPEDIJOS TECHNIKOS LAB.
2850 West 63rd St., Chicago 29, Ill.
Tel.: PROspect 6-5084

LIETUVIAI AKIU GYDYTOJAI
Dr. Ant. Rudokas, Opt.
4455 SO. CALIFORNIA YA 7-7381
Tikrina akis ir pritaiko akinius, keičia stiklus ir rėmus.
VAL.: 10 ryto iki 8 vak. (trečiadienį uždaryta). Šeštad. 10 ryto iki 8 v. v.

DR. G. SERNER
LIETUVIS AKIU GYDYTOJAS
25 metų patyrimas
Tel.: YARds 7-1829
Pritaiko Akinius Kreivas Akis Ištaiso.
Ofisas ir Akinių Dirbtuvė
756 WEST 35th STREET
Valandos: nuo 10 iki 2, nuo 6 iki 8. Treč. uždaryta. Penkt. ir šeštad. 10-2 val. po pietų. Arba pagal susitarimą.

Dr. Kazimieras MICHEL
Optometristas-Orthoptistas
Gydo nusilpusias ir nervuotas akis. Egzaminuoja akis ir pritaiko akinius. Išgydo kreivas akis be operacijos. Įdeda netikrą — artificialę akį pagal sveiką. Tikrina klausą ir pagelbsti negirdintiems. Praktikuoja per 39 metus. Kalba lietuviškai.
4654 SO. ASHLAND AVENUE
Telefonas: YARds 7-6616
Nuo 9:30 val. ryto iki 8 val. vakaro.

DR. S. VAITUSH, Opt.
Palengvins akių įtempimą, kuris esti priežastimi galvos skaudėjimo, svajimo arba aptemimo, nervuotumo, skaudėjimo, akių karščio. Atitaisau trumparegystę ir toliaregystę. Priren-giu teisingai akinius. Visuose atsitiki-muose egzaminavimai daroma su elek-tra, parodančia mažiausias klaidas. Speciali atyda kreipiama į mokyklos vaikus.

VALANDOS:
Nuo 10:30 ryto iki 7:00 vakaro. Šeštadieniais iki 4 val. vakaro. Trečiadienį ir sekmad. uždaryta.
4712 S. ASHLAND AVE.
Yards 7-1373

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

Zarasai ir jų netolima praeitis

(Tęsinys)

Marytė Melnikaitė

Paminėta ir zarasiškė Marytė Melnikaitė. Kas toji Marytė Melnikaitė yra buvusi ir ką ji yra nuveikusi, daugumai nėra žinoma. Atrodo, ji turėjo būti pagal bolševikinį terminą fašistinių Lietuvos policininkų kankinta, mušta, kalėjimuose laikyta ir pn. Nieko panašaus negalėjo būti, nes ji tuo laiku buvo tik vaikas. Atrodo, kad ji turėjo ką nors didingo nuveikti. Nuveikti darbus, kurie stebintų pasaulį. Nieko panašaus nebuvo. Tai ką ji nuveikė? Juk bolševikai jos garbei stato grandiozinius paminklus, rašo poetas, eilėraščius, operas. Suka didelius filmus. Aikštes, gatves, mokyklas, kolchozus pavadina jos vardu. Vietnamičius, kinus ir kitų satelitinių valstybių organizacijų narius bei pavienius asmenis vežioja į Zarasus ir rodo jos tėvo namelius. Prie pastatyto Zarasuose paminklo minėtų organizacijų nariai bei asmenys deda vainikus bei gyvas gėles. Garbinama daugiau, negu šventoji. Garbina daugiau, negu prancūzai savo Joaną D'Ark.

Pažiūrėkime, ką apie ją rašo patys bolševikai ir kokius nuopelnus jai priskiria. Nors ir labai daug filosofinių sakinių prirašė, bet tai tik filosofija. Pagal jų duomenis Marytė Melnikaitė gimusi 1923 m. Zarasų mieste, šaltupės gatvėje (dabar Marytės Melnikaitės gatvė). Baigusi pradžios mokyklos du skyrius. Paūgėjusi ganė gyvulius pas buožes. 14 m. amžiaus pradėjusi dirbti Rokiškyje saldinių fabrike. 1941 m. pasitraukusi į Rusiją. 1943 m. liepos mėnesio pirmomis dienomis perėjusi frontą ir prisijungusi prie Atajevo partizanų būrio Gražutės miške (Zarasų apskr.). Tais pačiais metais liepos mėn. 7 d. didvyriškai kovodama su fašistiniais banditais, ties Apvardu ežeru buvusi vokiečių suimta ir nuvežta į Dūkšto miestelį. Išardžius — sušaudyta. Nieko neišdavusi, nors per tardymą buvusi kankinta. Mirdama rėkusi: "Mirštu už tarybų Lietuvą".

Tai ir visi jos bolševikams nuopelnai. Ten pat dar rašo, kad vadintas "Kęstučio" partizanų būrys, kuriame buvo rasta ir Marytė Melnikaitė, Noreikių-Obelių geležinkelio ruože, nuleidęs nuo bėgių karinį ešaloną. Sunaikinęs 8 automašinas ir 18 gurguolių. Sudėjęs 5 pienines ir taikliais šūviais paguldęs 100 hitlerinių karininkų ir žandarų. (Atkreipkite dėmesį! šaudė tik karininkus ir žandarus. Matot, kokie jie humaniški, — kareivių nešaudė. Šitokiam jų teigimui, tur būt, ir kvailiausias komunistas nepatikės.) Bet ir čia jie nesako, kad Melnikaitė būtų prie šių veiksmų prisidėjusi.

Kas gi iš tikrųjų buvo toji bolševikų taip garbinama Marytė Melnikaitė?

Marytė Melnikaitė gimusi 1923 m. Zarasų mieste, Šaltupės gatvėje. Tėvas Juozas Melnikas turėjo nedidelį medicininį namelį ir užsiiminėjo šaltkalvyste. Buvo religingas žmogus. Mergaitė augo pas tėvus. Kai sulaukė 8-9 metų amžiaus, vietos ruseliai ir net lietuviai pravardžiuodavo ją "mordovka" (kankintoja-užmušėja). Pravardę gavo dėl savo žiauraus būdo. Mėgdavo kankinti sugautus gyvulėlius bei paukštelius. Sugautiems gyvulėliams išlauždavo kojas, išdurdavo akis. Net ir iš aukščiausių medžių iškrapštydavo paukštelius, o paukščius nukankindavo. Nukentėdavo ir varlės. Asmens, kurį ją pažino, teigia, kad ji pas jokių buožes galvijų nėra ganiusi. Tėvas neblogoj uždirbdavęs ir nebuvo reikalo dukterį leisti pas ūkininkus kiaušinių ganyti. Vienmečių berniukų bei mergaičių, dėl žiauraus buvo, buvo nekenčiama. Vairai su ja nedraugaudavo.

14 metų amžiaus iš Zarasų išvažiavo pasisvečiuoti į Rokiškį pas gimines. Rokiškyje gavo darbo saldinių fabrikelyje. Mat, tame pačiame fabrikelyje dribo ir jos giminaitė.

1940 m. bolševikams okupavus Lietuvą, atsirado Zarasuose. Buvo užsirašiusi į komjaunuoles. Jokių aktyvumų nepasireiškė. Atrodė labai kukli, mėlynakė, šviesiaplaukė, nedidelio ūgio, vos 16 m. amžiaus mergaitė. Užkalbinta reitai pažiūrėdavo į akis. Paprastai galvą nuleidusi, koja žemę krapštydama, atsakydavo į klausimus. 1941 m. bolševikams traukiantis iš Lietuvos, net du asmenys pasakojo, jog matę, kaip Marytė Melnikaitė ir viena vyresnio amžiaus rusė, vardu Vascia, stovėjusios prie kelio netoli miesto ligoninės. Pravažiuojanti lengvoji raudonosios armijos mašina prie šių merginų sustojusi ir iš mašinos vienas karininkas pradėjęs jas kalbinti. Abi priėjusios prie mašinos. Pasikalbėjus jos pačios ar karininko liepiamos įlipusios į mašiną ir drauge nuvažiavusios. Nuo to laiko niekas jos Lietuvoje daugiau nebeamatė. Jos tėvas apie mergai-

tės išvykimą nieko nežinojęs ir galvojęs, kad ji būsimanti raudonarmiečių pagrobta.

Be reikalo poetė Valsiūnienė, Marytės Melnikaitės garbei sukurtame eilėraštyje, sako:

"Ir kaip jos tada nekankino, Rankas laužė ir tardė. Už ežero mėlyno lino Ji liko tyli ir bevardė..."

Nesinori tikėti, kad poetė Valsiūnienė nebūtų skaičiusi vokiečių pranešimų. Juk iš vokiečių pranešimų buvo žinoma, kad sulaikyta prie Atajevo desantininkų grupės mergina pasisakė, kad ji ne Kuosaitė, bet Melnikaitė. Pasisakė, kad ji jėga bolševikinių karininkų buvo išvežta į Rusiją, kad ji 2 metus netoli Maskvos vienoj mokykloj buvo apmokyta šnipinėjimui ir kitiems diversiniams darbams, kad ji parašytu išmesta su įsakymu prisijungti Gražutės miške prie Atajevo desantininkų, kad desantininkus susirado prie Bobrinėlio ežero, kad jos pareigos buvo šnipinėti apie vokiečių armiją ir vietos gyventojus. Pagaliau pasisakė, kad desantininkų grupėje nebuvo nė vieno vyro, suprantančio lietuvių kalbą.

Žinoma, daugiau ji nieko ir negalėjo pasakyti. Ką ji žinojo, tą ir pasakė. Tik įsidėmėkime! Ką toji mergina galėjo (Tęsinys 10 psl.)

PETRO ŠIRVOKO NUOTYKIAI

Vienas aukštą mokslą lankęs žmogus, Bostono sieloganis, atsiuntė Petriui Širvokui laiška, patardamas jam susipažinti su Betinos Baxter stebuklais. Šis štukorius, matyt, nežino, kad Petras Širvokas savo knygoje yra aprašęs daugiau stebuklų ir su juo nutikusiu įvairiausių nuotykių, negu bet kurios panos knygoje galėtų būti suminėta. Švaisto knyga apie Petro Širvoko stebuklus ir nuotykius bus pasišta, kai du doleriai ateis tokiu adresu: **NAUJIENOS, 1739 S. Halsted Street, Chicago 8, Illinois.**

GREITAI • GERIAUSIAI • LENGVAI

PINIGAI Į LIETUVĄ

10 Rublių už \$1.—
Mokestis \$5.— iki \$50.00

PILNAI GARANTUOTA
KVITAS PARŪPINAMAS
EXPRESU PER 2 SAVAITES

GRAMERCY

744 Broad Street
Newark 2, New Jersey

Leista Bankų Dept.
ir apdrausta.

NEWARK'E VEIKIA OFISAS SIUNTINIAMS GABENTI Į SSSR

Į UKRAINĄ, LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ IR KITUS KRAŠTUS.

Siunčiame maisto produktus, naujus drabužius, medžiagas, vaistus ir t. t. Turime drabužinių medžiagų, odų, siūlų, muilo ir įvairių kitų siuntiniams tinkamų daiktų.

SIUNTINIAI IŠSIUNČIAMAI KAIP GALIMA GREIČIAU.

— Siuntėjui įteikiamas pašto pakvitavimas apie išsiuntimą. —

— Siuntiniai pristatomi gavėjui maždaug 7-8 savaitių bėgyje. —

Siuntiniai, siunčiami oro paštu, pristatomi 7-10 dienų bėgyje.

Siuntėjas gauna asmeniškus gavėjo pakvitavimus.

VISI SIUNTINIAI SIUNČIAMAI SU JAU APMOKETU

MUITU, IR PRISTATYMAS GARANTUOJAMAS.

SIUSKITE SIUNTINIUS GIMINIEČIAMS!

Ofisas atdaras kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais nuo 9 val. ryto ir 4 val. po pietų.

Reikalaukite katalogų. Rašykite lietuviškai, rusiškai arba angliškai.

Netoli Pensilvanijos geležkelio stoties Newark'e.

PACKAGE EXPRESS CO.

(Siuntiniai persiunčiami su Parcels to Russia, Inc., leidimu).

314 MARKET ST.
NEWARK, N. J.
Mitchell 2-2452

CHICAGOS ŠVARIASIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS JARZAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

Siuskite siuntinius!

Siunčiame dovanų siuntinius į Lietuvą ir kitus kraštus: naujus gatavus rūbus ir taip pat įvairias medžiagas, maistą, vaistus, akordeonus, siuvas ir mezgamas mašinas, laikrodžius ir kitus daiktus. Siuntinius galite patys čia vietoje sudaryti.

KAINOS PRIEINAMOS.

A MERLIT SUPPLIES CO.

2221 W. CERMAK ROAD
CHICAGO, ILL.

STASYS GRUBLIAUSKAS, Vedėjas.

BŪKITE TIKRI,

kad jūsų dovanojami siuntiniai į Lietuvą, Latviją, Ukrainą ar Sovietų Sąjungos dalis

YRA 100% APDRAUSTI

Siųsdami savo paketus, būkite tikri, kad jūs siunčiate juos per autorizotą firmą ir reikalaukite apdraudos įrodymų.

Jūsų pačių interese turėti reikalus su patikima bendrove, kuri yra biznyje daugiau, kaip 25 metų. Mes didžiuojamės savo mandagiu, asmeniiniu, atidžiu ir greitu patarnavimu.

Gautus paštus siuntinius mes pakvituojame ir pasiunčiame sąskaitas per 24 valandas.

Atsilankykite i bet kuri mūsų skyrių ir pareikalaukite Vedėjo parodyti jums paliudytą kopiją apdraudos poliso nuorasa nuo DURU IKI DURU. Reikalaukite mūsų pukių katalogu.

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street,
Philadelphia 6, Pa.
Walnut 5-3455

1991 Broadway
NEW YORK 23, N. Y.
Telephone: LYceum 5-0900

390 West Broadway
SO. BOSTON, MASS.
Telephone: ANDrew 8-8764

39 Raymond Plaza, West
NEWARK 3, NEW JERSEY
Telephone: MITchell 2-5334

4102 Archer Avenue
CHICAGO 32, ILLINOIS
Telef.: FRontier 6-6399

6446 Michigan Avenue
DETROIT 10, MICHIGAN
Telephone: TASHmore 5-7560

1313 Addison Road
Cor. Superior Ave. & 71st St.
CLEVELAND 3, OHIO
Telephone: UTah 1-0807

683 Hudson Avenue
ROCHESTER, N. Y.
Telephone: BAKER 5-5923

Reikalaukite telefonu arba raštu mūsų paskutinę informaciją knygute.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

9 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MAY 10, 1958

(Atkelta iš 9-to psl.)

pasakyti išmesta parašytu į Gražutės mišką ir jame išbuvusi vos tris nepilnas paras. Aišku, ji nebuvo dar suspėjusi susivokti padėtyje.

Pagal kitus duomenis su Maryte Melnikaite ir desantininkais buvo taip: 1943 m. Zarasų-Dūkšto apylinkėje prasi-dėjo valdinių pastatų degini-mai bei aplinkinių ūkininkų terorizavimas. Buvo nustatyta, kad visa tai atlieka išmestieji bolševikiniai desantininkai. Kadangi desantininkai kiekvieną naktį keisdavo vietovę, tai ilgokai jų negalima buvo susekti. 1943 m. liepos 7 d. vienas meškeriotojas, tarp kitko vietinis rusas, ankstyvą rytą pastebėjo, kad ginkluota civilių žmonių grupė apie 60 vy-rų (pagal vokiečių praneši-mus buvo sunaikinta 36 de-santininkai) sustojusi krū-muose ties Apvadų ežeru Gra-žutės miške. Sužinojo ir poli-cija. Savo ruožtu buvo praneš-ta vokiečių karinei vadovybei. Dar prieš pietus atvykęs vo-kiečių kariuomenės dalinys apsupo šią vietovę. Įvyko ke-lių valandų smarkus susišau-dymas. Per susišaudymą visi ten buvę desantininkai žuvo. Tikrinant nukautų desantinin-kų dokumentus, buvo pakrū-mėje prie pat ežero rasta ver-kianti mergina. Nuvedus ją į Dūkšto miestelį ir gestapui tardant, buvo išaiškinta, kad pas ją rastas pasas Marijos Kuosaitės pavarde, yra pa-dirbtas. Sulaikytosios tikroji pavardė Melnikaitė. Jos teigi-mu, buvusi bolševikinių kari-ninkų jėga į Rusiją nuvežta. Ten 2 metus netoli Maskvos buvusi apmokyta šnipinėji-mui ir diversiniams veiks-mams. 1943 m. liepos 4 d. (bol-ševikai sako, liepos pradžioj) buvo parašytu išmesta į Gra-žutės mišką. Išmesta į mišką nakties metu. Rytui auštant susiradusi desantininkus prie Bobrinėlio ežero. Jos pareiga buvusi: palaikyti ryšius su vietos gyventojais ir rinkti ži-nias apie vokiečių kariuome-nės judėjimą. Be to, ji dar de-santininkams galėjo būti nau-dinga, nes mokėjo rusų ir lie-tuvių kalbas. Tokių moterų ir vyrų bolševikai 1942-1943 m., Rusijoje apmokę, išmetę Lietuvoje ir daugiau (vienas lietuvis paimtas su vokiečių armijos kariais į nelaisvę ir vėliau išmestas parašytu už-frontėn — gyvena Chicagoje). Kai kurie vienokiu ar kitokiu būdu patekę Rusijon ten buvo apmokyti ir vėliau parašytais išmesti Lietuvoj. Iš išmestųjų kai kurie patys ateidavo į poli-ciją ir pasiduodavo. Yra bu-vęs atsitikimas, kad viena mo-teris, išmesta ties Ukmerge, tą pačią dieną prisistatė polici-jai. Kita moteris, išmesta ties Alytumi, savaite pabuvus miš-kuose, taip pat pasidavė poli-cijai. Šios moterys buvo mūsų policijos apklausinėtos ir, iš-i-tikinus, kad jas bolševikai jė-ga išisvežė į Rusiją ir vėliau išmetė į Lietuvą, buvo paleis-tos, neperduodant vokiečiams.

Nežinia, kaip būtų buvę su Maryte Melnikaite, jeigu ji būtų ilgėliau tuose miškuose išbuvusi. Aišku, trys paras per trumpas laikas.

Bolševikai žmonių su tokiais nuopelnais, kokie priskiriami Marytei Melnikaitei, turi tūkstančius. Per šį karą desanti-ninkai buvo mėtomai priešo užnugarin ištaisais daliniais. Apmokytų šnipų ir diversan-tų, išmestų priešo teritorijon, taip pat turėjo. Ne tik Mask-vai, bet ir Rusijon pabėgu-siems tautos išgamoms Palec-kiui ir jo gaujai trūko lietuvi-o ar lietuvių, kurie kovotų už bolševikiškas idėjas. Čia kaip tik pasitaikė gera proga. Iš-mesta parašytu lietuvaite, dar nesuspėjusi susivokti pa-dėtyje, vokiečių sulaikoma ir sušaudoma. Na, ir prasidėjo jos garbinimas.

1944 m. sausio mėn. Maskvoj ir Ufoje gyvenusi Salomėja Neris Marytės Melnikaitės gar-bei parašo net kelis eilėraš-čius. Eilėraščiuose nupiešia-ma, kaip lietuvaite, melsvų ežerų dukra, kovojusi ir savo draugų neišdavusi. (Kvaila! Ką ji galėjo išduoti arba neiš-duoti. Juk jų pačių žiniomis, buvę su Maryte Melnikaite de-santininkai visi žuvo.)

Per Maskvos radiją lietu-viams Lietuvoje skirtus pus-valandžius buvo raginama ei-ti Marytės Melnikaitės pėdo-mis ir kovoti prieš nacius. Ka-dangi iš lietuvių tarpo nega-lėjo rasti savo naudai didvy-rių, tai ir pasirinko šią mergi-ną. Na, kadangi jau ji mirusi, tai kuria jai įvairias pasakas, legendas ir garbina daugiau, negu bažnyčia kokią nors sa-vo šventąją.

Apie Marytę Melnikaite te-ko skaityti dar būnant Vokie-tijoje ir jau čia Amerikoje įvairių versijų. Pvz. vienas ra-šė, kad Marytė Melnikaitė esanti žydo silkininko gyve-nusio Kaune-Šančiuose, duktė vardu Mordche. Vėl kitas ra-šė, kad ji esanti Vilniaus kraš-to lenkaitė vardu Marysia ir ties Biržais ar šiauliais su-sprogdinusi keleivinį traukinį ir pati žuvusi. Daug kas ir dabar pasakoja, kad ji esanti rusaitė ir net iš Rusijos rusai-tė.

Vienas buvęs Lietuvoj poli-cijos valdininkas primygtinai įrodinėjo, kad Marytė Melni-kaitė, bolševikams okupavus Lietuvą, buvusi jau 26 metų amžiaus. Buvusi didelė paleis-tuvė ir pn. Bolševikai esą klai-dingai nurodę jos gimimo da-tą, kad galėtų nusišlepti jos pra-eitį. Sutinku, kad bolševikai viską gali padaryti, bet ku-riems galams vokiečiams rei-kėjo meluoti. 1943 m. vienas karo korespondentas "Braun-schweiger Tageszeitung" dien-rašty rašė, kad prie Atajevio likviduotų desantininkų buvo suimta ir 18 metų amžiaus mergina kaip šnipė. Manau, kad šis valdininkas kalba apie kokią nors kitą Melnikaite.

Teisybė, Melnikai namuose

10 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
—SATURDAY, MAY 10, 1958

kalbėdavo lenkų kalba, bet save laikė lietuviais. Mat, Za-rasų apskrity ir mieste labai daug tokių šeimų buvo, kurios namuose klabėdavo lenkiškai, bet save laikė lietuviais.

Be to, toj pačioj knygutėj rašoma, kad 1940 m., raudo-najai armijai atvykus į Zara-sus, žmonės verkė džiaugsmo ašaromis. Priešingai, — daug, oi daug kas verkė, bet ne džiaugsmo, o skausmo ašaro-mis, matydami, kad jų gražų-jį Zarasų kraštą užplūdo ap-driskusių, peralkusių, sužvė-rėjusių žmogystų gaujos.

Kitoje vietoje sakoma, kad Salako miestelio gyventojai labai skurdžiai gyvenę ir 1919 m. narsiai kovoje tarybinės armijos eilėse. Čia taip pat reikia pažymėti, kad Salako miestelio gyventojai negyve-no pasiturinčiai, bet prieš lie-tuvius nė vienas iš jų nekaria-vo. Kaip tik salakiškai pylė į kailį tiems patiems bolševi-kams, o vėliau ir lenkams. Sa-lako partizanų būriai bolševi-kams ir lenkams buvo pabai-sa.

Tarp daugybės paveikslų į-dėtas ir Stelmuizės vergų bok-što paveikslas. Sakoma, kad tame bokšte ponai kankinę savo darbininkus. Girdi, šio bokšto likimu rūpinasi valsty-bė. Teisybė, šis bokštas Lietu-vos nepriklausomybės laikais, kaip muziejinė retenybė, bu-vo saugomas. Dabartiniu laiku bolševikams šis bokštas jau at-gyvenęs savo laikus. Jie išra-do daug rafinuotesnių ir bai-sesnių kankinimo būdų, negu tais laikais ponai kankino sa-vo darbininkus. Praeitų metų bolševikinis humoro laikraš-tėlis "Šluota" rašė, kad tame

bokšte apgyvendintos kolcho-zininkų kiaulės...

Knyguteje įdėti net 97 vaiz-dai iš Zarasų miesto ir aps-krities. Mieli savi ir pažįstami vaizdai. Priešakiniam lape pažymėta D. Juknevičius. At-rod, jis turėtų būti ir šios knygutės redaktorius, bet pas-kutiniame lape rašo: redakto-rius A. Medonis. Dailininkas O. Kirnaitė. Korektorius E. Vaitkūnienė.

(Pabaiga)

• Parduodu, Pritaikau • ir Įdedu Naujus

moderniškų aliuminijaus lan-gus, duris ir vasarinius tinkle-lius. Apdraudžiu namus, auto-mobilius, langus, baldus ir ki-tus dalykus nuo ugnies, vagies ir kitokių nelaimių.

Kreipkitės, mielai noru
Jums patarnausiu.

JUOZAS SPAITIS
3261 So. Halsted St.
Victory 2-6469

K. J. MACKE & COMPANY

1924 m. Kazio Mačiuko įsteigta Apdraudos Agentūra

2549 West 71st Street, Chicago, Ill.

Tel.: PROspect 6-3140

Tvirtyje apdraudos istaigoje apdraudžiam namus, baldus, prekes, krautuvų langus, tavernas, automobilius ir kitus įvairius vertin-gus daiktus; apdraudžiam namų savininkų atsakomybę, gyvybę ir asmenišką atsakomybę. Reikalui esant, apdraudos mokesčius galė-tume paskirstyti net 7 mėnesiams. Kviečiame pasinaudoti mūsų ilgų metų patyrimu ir apdraudos reikalais mielai teikiama patarimais.

AMERIKOS ŽMONĖS PAGARSĖJE PRASTAIS DANTIMIS,

pasakė Benjaminas Franklinas dar prieš 170 metų. Yra kas nors blogai, jei 95% vaikų jau turi išpuvusius dantis. Apie dantų ligas ir kaip nuo jų apsaugoti vaizdžiai ir išsamiai rašo Dr. Antanas Gustainis savo naujojo knygoj.

DANTYS, jų priežiūra, sveikata ir grožis

Geras popierius, kieti viršeliai. Knyga kainuoja \$4.00.

Siųskite čekį ar Money Orderį:

NAUJIENOS, 1739 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill.

Prof. Vaclovo Biržiškos

SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA

Pirmajame tome yra 208 puslapiai, o antrajame 226 pusl. Abu tomai minkštuose viršeliuose parduodami už \$4.00, o kietuose viršeliuose už \$6.00.

Abi knygas gausite, jei pinigų pasiųsite tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. Halsted Street

Chicago 8, Illinois

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

Literatūrinės aktualijos

(Antano Rūko žodis, skaitytas Literatūros draugijos ruošame pokalbyje š.m. balandžio mėn. 20 dieną)

Esu kviestas šiandieną pakalbėti apie mūsų literatūrinės aktualijas. Tema be galo plati, o atmosfera šiuo metu gerokai įaudrinta, todėl iš anksto pabrėžiu, jog su niekuo neturiu jokių asmeninių sąskaitų, kurias, pasinaudodamas šia proga, norėčiau suvesti, taip pat nepriklausau jokiai registruotam ar neregistruotam rateliui ar klubui, kurio reikalus bei pažiūras būčiau ex officio įpareigotas ginti. Vadinasi, noriu ir stengsiuos kalbėti nuoširdžiai, paprastai ir objektyviai tiek, kiek paskiro asmens objektyvumas įmanomas, kalkuliuojant jo pažiūras, skonį, išsilavinimą, gyvenimo patirtį ir daugelį kitų dalykų, kurie atskiria vieną žmogų nuo kito.

Literatūrinės, kaip ir kiekvienos kitos, aktualijos amžius gana trumpalaikis, tik jos padariniai kartais palieka neišdildomas žymes, teigiamas ar neigiamas. Ir kiekviena literatūrinė aktualija yra brangi ir sveikintina kaip tik dėl tų teigiamųjų žymių, kurias ji palieka kartais net ateinančioms kartoms. Sakysime, niekas šiandieną ne tik nebevardina, bet, tur būt, ir nebeskaito Viktoro Hugo dramos *Hernani*. Tačiau jos pirmasis pastatymas Paryžiuje (1829 m.) buvo tokia aktualija, kuri priverbtai kalbėti, disputuoti, ginčytis ir net kautis visą kultūringą prancūzų sostinės elitą. Kodėl? Todėl, kad šiuo veikalu buvo suduotas kietas smūgis pseudoklasiškajai rutinai ir padėtas kertinis akmuo naujam romantizmo teatrui. O juk žmonės baisiai bijo naujovių, ypač kai jos būna bent kiek akiplėšiškos, nes konservatoriaus gyvenimas ramus, dėsningas, jog galima net galvoti tingėti. Mūsų masė nemaža literatūrinė aktualija buvo 1933 m. Kaune pasirodęs V. Mykolaičio-Putino romanas „Altorių šešėly“, apie

kuri kalbėjo ne tik literatūra besidomį žmonės, bet ir šiaip sau skaitytojai, net ir tie, kurie beveik nieko neskaitė. Kodėl? Todėl, kad mes buvome pritrękti susilaukę pirmojo kultūringai ir meniškai parašyto psichologinio romano.

Ne visos literatūrinės aktualijos turi tokį gražų pobūdį, kaip čia paminėtoji pora pavyzdžių. Būna aktualijų su labai nekokių prieskoniu, ir tos dažniausiai nuskamba kur kas garsiau už teigiamąsias, nes kasdienė spauda, medžiama sąsąsacijos, neigiamuose reiškinuose greičiau ją susiranda. Sakysime, savo laiku Kaune išaiškintas Vaidilutės slapyvardžiu rašiusios autorės plagijatas nuskambėjo daug garsiau, negu pati geroji tų metų knyga ar knygos. Arba kai poetuojantis studentas išleido knygėlę „Eilėraščių krautuvė“, kuri pasirodė prikrauta nemažai eilinių blevyzų, to meto spaudai buvo nemenka literatūrinė aktualija.

Ir mes šimet susilaukėme literatūrinės aktualijos, apie kurią kalbame darbovietėse, tramvajuose, baruose prie stiklo alaus, apie kurią nemažai straipsnių ir atvirų laiškų prirašėme ir, gal būt, dar prirašysime. Tik visa bėda, kad šią aktualiją gana sunku klasifikuoti, nes ji ne tiek literatūrinio, kiek organizacinio, administracinio pobūdžio. Bent tokia prašme ji šiuo metu diskutuojama. Imama abejojamai kalbėti apie mūsų rašytojų klasifikacijas spręsti sritį, kurioje, daugelio klaidinga nuomone, jie turėtų būti ekspertai. Pagaliau reiškiamas didelis nusivylimas visa rašytojų organizacija, nolens volens tapusia šios aktualijos priežastimi. Reikalas tampa ypatingai rimtas ir opus, nes, skaitytojui revoltuojant prieš visus rašytojus apamai, gali tekti patiems rašytojams būti

ir savo kūrybinių skaitytojais, sakysime, jeigu kitais metais neatsiras koks nors kolektyvas, a la Lietuvos Enciklopedija, kuris atskirtų pelus nuo grūdų ir tartų autoritetingą, patikimą žodį.

Šių metų literatūrinio mūsų gyvenimo aktualija nėra atsitiktinis reiškinys ar nesusi-pratimas, tai rezultatas, sąmoningai ar nėsąmoningai, bet klaidingai suprastų rašytojų organizacijos pagrindų. Kas stebėjo rašytojų draugijos veiklą nuo pat pradžios mūsų įsikūrimo šiame kontinente, negalėjo neatkreipti dėmesio, jog vadovaujantieji rašytojų draugijos sluoksniai ypatingai akcentavo kiekybės principą. Buvo galima ne kartą ir spaudoje pasiskaityti ir viešose kalbose išgirsti rašytojų draugijos pasididžiujamų pareiškimų — tremties rašytojų šeima siekia beveik šimtinės. Skamba labai paradoksaliai, nes dar 1939 m. visos Lietuvos rašytojų draugijos narių skaičius neprašoko 75. Vadinasi, kad šie pasiektume šimtinės, reikėjo, kad visi Lietuvos rašytojai pasitrauktų į Vakarus ir dar užsiauginti apie 25-ketą naujų. Tuo tarpu ir Lietuvoje yra likę nemaža buvusių Lietuvos rašytojų draugijos narių ir čia tokio didelio prieauglio ne tik kad nesusilaukėme, bet negalėjome ir tikėtis.

Galima, žinoma, į rašytojų draugijos narius suburti visus rašančiuosius, be jokios atrankos, kaip kad darė ir tebedaro kažkieno spaudoje taikliai pavadinta mūsų rašytojų dinastinė vadovybė, bet tai diametraliai priešinga buvusios Lietuvos rašytojų draugijos praktikai, kur ne tik kad daugybė rašančiųjų ir spaudinčiųjų novelės, feljetonai, eilėraščių, literatūrinius straipsnius buvo palikti už rašytojų organizacijos sienų, bet ir dažnas priimtas turėdavo pora metų pakandidatuoti, kol tapdavo tikruoju rašytojų šeimos nariu. Ciceroje įsikūrusios rašytojų vadovybės principu Justas Piliponis, plačiai Lietuvoje žinomas kriminalinių romanų autorius, būtų buvęs vertas beveik draugijos vicepirmininko vainiko, o Krėvės, Putino, Sruogos vadovaujoje draugijoje kažin ar pats Jurgis Gliuda būtų susilaukęs kad ir išklpusios kėdutės.

Tiek to, sakykime, kad nėra toks jau blogas dalykas surašyti ir visus visutėlačius į rašytojų draugiją — daugiau nario mokesčio, didesnis ir ilgesnis draugijos narių sąrašas. Visus tuos, kurie bent šiek tiek pabraižo plunksna. Tuo labiau, kad rašytojų draugijos vadovybė mėgsta akcentuoti profesionališkumą. Ka gi? Rašau eiles, kartais ir feljetoną išriečiu, o net ir romaną esu parašęs... Tai kaip gi aš dabar ne profesionalas? Kaip gi aš ne rašytojas? Žinoma, rašytojo sąvoką suprantant labai ir labai plačiu mastu, mes beveik visi rašytojai. Tik tada tokio plataus masto rašytojų

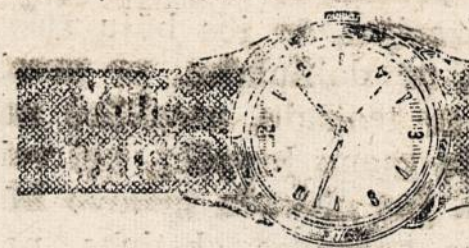
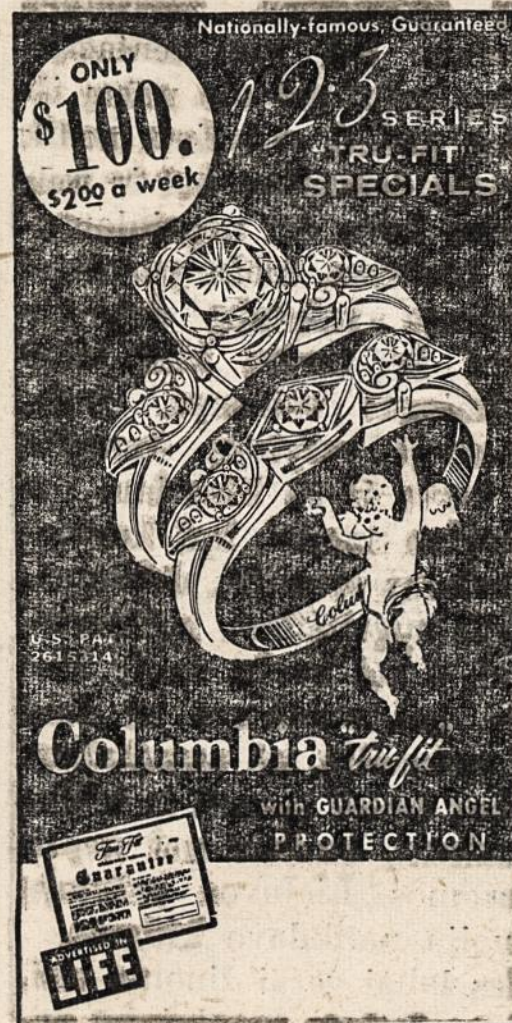
(Tęsinys 12 pusl.)

Jei tenka kentėti nuo užkietėjusių

KORNU (nuospaudy)

ir nuotrynų, tai vartokite naują ir skubų skausmų naikintoją KORN-KIT. Bonkute kainuoja tik \$1.00 įsų apylinkės drugstoriųje.

Budriko žemos kainos ant laikrodėlių, deimantų, aukso ir sidabro daiktų nustebins Jumis.

2,000 LAIKRODĖLIU

Moterišky ir vyrišky, auksinių ir paausuctų, naujausio stiliaus, nupiekti ir varžytinių. Nationally advertised Brands. Originalė kaina \$71.50 iki \$150. Parduodami dabar po \$10.00 iki \$50.00. Perkupčius užprasome.

Auksiniai, deimantiniai žiedai, 1/4 karato, už \$38.00
Deimantiniai žiedai, 1/2 kar., už \$98.00
Deimantiniai žiedai, pilnas Karatas, už \$198.00 setas
71 smotas sidabro daiktų, garantuoti 50 metų, gražioje medinėje skrynuteje, vertės \$30.00, už \$38.00
100 smotų Stainless Steel gražus setas, gražiame bakse, vertės \$72, \$32.00
32 smotų sidabrinis setas, vertės \$37.00, už \$17.50
Elektriniai toasteriai, elektrinės petelnės, vertės \$25.00, po \$9.50
Elektrinės siuvamos mašinos, nupigintos \$29.95
Hoover dulkių valytuvai, vertės \$55.00, už \$29.50
Rašomos plunksnos, pusė kainos. Gintaro išdirbiniai, pusė kainos. Stiklini rėžtukai su deimantu, \$6.00 vertės, už \$3.85

LENGVI ISMOKEJIMAI.

JOS. F. BUDRIK FURNITURE

3241 So. Halsted Street

Dėl sutausymo TV patėlefono kėkite CALUMET 5-7237.

Krautuvė atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vakarais iki 9:30. Atdara ir nedėliomis nuo 10—5.

Jewelry Dept. nedėliomis uždarytas.

Budriko radio pusvalandis iš stoties WHFC, 1450 kil. ketvirtadienio vakarais nuo 6 iki 6:30.

Atneškite šią apgarsinimą gausite DYKAI gerą Ball Point plunksną.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

11 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.

—SATURDAY, MAY 10, 1958

(Tęsinys iš 11-to psl.)

draugijai taikintini visai kito-
kie veiklos uždaviniai ir me-
todai, negu mūsų rašytojų
draugija ligi šiolei sau statėsi
ir mėgino vykdyti.

Tokiai, pasakyčiau, nenatū-
raliai į kiekvę išpūstai drau-
gijai ir reikėtų savo veiklą
riboti grynai profesinių klau-
simų sprendimu, savišalpos
reikalais bei reprezentacija.
Be to, turint galvoje mūsų iš-
imtiną padėtį, sakyčiau, ne tik
rašytojų draugijos, bet ir mū-
sų visų kovą dėl nepriklausomo
Lietuvos, tokia ypatingai
skaitlinga rašytojų draugija
galėtų ir turėtų būti labai
reikšmingas veiksnys. Deja,
kalbamoji rašytojų draugija
kai kurių iš tų klausimų net
nemėgino spręsti, kai kuriuos
uždavinius sprendė, drįstu pa-
sakyti, apgailėtina neįsmanė-
liškai, o kai kurių, kurie šiuo
metu, gal, svarbesni už dau-
gelį antraeilių, nė nepajudino.
Tačiau ėmėsi spręsti ir tokius
klausimus, kuriuos net nepri-
klausomos Lietuvos rašytojų
draugija palikdavo kitiems.

Mes labai gerai žinome visi,
kad profesinės menininkų or-
ganizacijos, ar jos būtų rašy-
tojų, ar dailininkų, ar muzi-
kų, ar teatralų, nesukūrė nei
naujų meno krypčių, nei vei-
kalų, jos niekada nebuvo kū-
rybos pažangos akstinas, nes
jų ir uždavinys ne tas. Kūry-
bą judino, mūsų pavyzdžiais
operuojant, tokie sąjūdžiai,
kaip Meno mylėtojų draugija,
Keturi vėjai, Jaunasis teatras,
Arsininkai, Trečias frontas,
Linija arba Žemininkai bei
Lankininkai. Taip pat profe-
sinės menininkų organizacijos
nesprendė ir kūrybinių verty-
bių lygmens. Tiesa, jos turėjo
ir turi savo žurnalus, kur to-
kie klausimai keliami ir na-
grinėjami, bet tuose žurnaluo-
se kalba ne šimtinės rašytojų
ar kitų profesionalų draugijos
narių, o tik kai kurie dalyką
gerai išmaną žmonės, stipriai
persijoti per žurnalo redakci-
nės kolegijos, sudarytos iš pa-
čių rinktiniausių specialistų,
sietą.

Šių metų aktualija kaip tik
patvirtina teigimą, kad ne pro-
fesinei rašytojų draugijai
spręsti kūrybos lygmens ar
kūrybos aukštumų problemas.
Kai prieš porą metų pirmą
kartą perskaičiau spaudoje,
kad rašytojų draugija skirs
metines premijas demokra-
tišku, lygiu ir slaptu visų savo
narių balsavimu, pamaniau,
kad koks nors šaipokas sugal-
vojo pasijuokti. Nelaimei, pa-
sirodo, klydau: toks premijų
skyrimo būdas rašytojų vado-
vybės buvo rimtai nuspręstas
ir vykdytas. O ligi ko jis atve-
dė, šiandieną nebėra ko aiš-
kinti, nes visiems nemaloniai
aišku. Tokio balsavimų rezul-
tato anksčiau ar vėliau reikė-
jo tikėtis. Kūrybos vertinime
kartais suklysta ir patys di-
dieji žinovai bei autoritetai,
tai kaip gi norėti, kad nesu-
klystų, atleiskite mano nukal-
tinį terminą, rašytojų masė?

Kaip matome, rašytojų dr-
ja pasiėmė spręsti klausimą,
kuris jai visai nepriklauso, ir
išsprendė jį apgailėtina. O
kaip gi ji sprendė tuos klau-
simus, kurie jai privalu spręsti,
kurie įeina į jos, kaip profe-
sinės organizacijos, veiklos or-
bitą? Nesismulkinkime, nesu-
stokime ties vieno ar kito at-
stovo pasiuntimu į kokį komi-
tetą ar pobūvį, nesivarginkime
kelių surengtų minėjimų
ar literatūros vakarų nagrinė-
jimu, nes tokius parengimus
organizuoja ir kitos kitokios
draugijos, kartais daug geriau
už rašytojus. Sustokime ties
trimis pačiais pagrindiniais
rašytojų draugijos veiklos ba-
rais — profesiniai reikalai,
reprezentacija ir kova dėl
laisvos Lietuvos.

Knygų, nors ir dejuodami,
nors ir su kruvinomis ašaro-
mis, palyginti, vis dar išlei-
džiamie nemažai, o ir literatū-
ros konkursų turime kas me-
tai geroką skaičių. Tas knygas
rašo, tur būt, rašytojų drau-
gijos nariai, o ir konkursuose,
tur būt, dalyvauja jie. Ar ra-
šytojų draugijos vadovybė pa-
sirūpino ar bent pasistengė
pasirūpinti nustatyti bent ko-
kias nors normas ar santykius
tarp rašytojo ir leidėjo? Ar
rašytojų draugijos vadovybė
pamėgino padaryti nors ko-
kios įtakos, kad skelbiamųjų
literatūrinių konkursų nuos-
tatai būtų bent suredaguoti
žmoniškai, kad konkurso re-
zultatus paskelbus, nekiltų ne-
tik esminių, bet ir grynai for-
malinių ginčų? Pradžioje, kiek
pamenu, į konkursų komisi-
jas dar buvo kviečiami ir ra-
šytojų draugijos atstovai, pas-
taraisiais keleriais metais nei-
to nebepastebiu, konkursų
skelbėjai susišaukia komisijas
kokios jiems į galvą ateina,
visai nesikreipdami į šios sri-
ties autoritetą, kuriuo turėtų
būti rašytojų draugija. Net
rašytojų draugijos vadovybei
artimiausias konkursų skelbė-
jas "Draugas" nebesitiki tos
draugijos autoritetu ir kon-
kursų komisijas sudarinėja
visiškai šeimyniškai, neboda-
mas visuomeniniame reikale
visuomeninio prado. Šitokie
reiškiniai rodo, kad rašytojų
dr-ja yra nuvadovauta iki to-
kios padėties, kada jos pačios
veiklos sritis nuosklendžiu
skardžiumi slysta jai iš po
kojų.

Ne geresnėje padėtyje yra
atsidūręs ir rašytojų repre-
zentacijos reikalas. Juk ne-
perdėsiu, tur būt, sakydamas,
kad įvairiuose iškilminguose
posėdžiuose, aktuose ar pami-
nėjimuose rašytojų dr-jos at-
stovo žodis laukiamas su šyp-
senėle lūpose ir laikrodžiu
rankoje. Šypsenėlė atsiranda
dėl to, kad jau iš praktikos ži-
noma, jog kalbama bus nepa-
siruošus, nepasveriant sako-
mų minčių reikšmės, o svar-
biausia — neskoningai, gi laik-
rodis dėl to, — kad žodžių bus
labai daug ir jie bus beriami
be saiko, praradus laiko pa-
jautimą. Dar vienas didelis

lietuvio rašytojo representa-
cijos baras tebėra visiškai už-
žėlęs ir net nepajudintas. Mes
ne vieną sykį esame patys sau
pasigyrę ir spaudoje ir iš tri-
būnos, kad mūsų literatūra
jau prilygsta kitų kraštų lite-
ratūrų aukštumoms, kad ne-
gėda būtų ją parodyti ir ki-
toms tautoms. Bet nieko tuo
reikalu nesame padarę, ne-
skaitytamt Lietuvių dienų, Sta-
siaus Būdavo ir "Kiss in dark"
autorius privačių pastangų.
Šis klausimas kaip tik būtų
spręstinas Rašytojų draugijos.
Aš nematau, kad viena pati
ji galėtų tą reikalą išspręsti,
bet ji turėtų būti tas autori-
tetas, tas branduolys, kuris
nutiestų gaires ir išjudintų
žmones bei organizacijas, ga-
linčias surasti kelius ir būdus
bei pinigą tam, mano nuomo-
ne, reikalui, šiandieną svar-
besniam už daugelį kitų rei-
kalų reikalėlių.

Pagaliau Lietuvių rašytojų
dr-jos įnašas kovoje dėl ne-
priklausomos Lietuvos. Aš ne-
žinau, kokius šioje gyvybinėje
veikloje darbus rašytojų dr-ja
yra atlikusi, bet aš noriu pa-
minėti porą atvejų, kur Rašy-
tojų dr-jos žodžio, manifesto
ar pareiškimo ypatingai pasi-
gėdau. Dar mūsų visų atmin-
tyje tebėra gyvi kruvinieji
Vengrijos įvykiai, kur daug
kraujo išliejo ir gyvybių pa-
aukojo Vengrijos rašytojai.
Beveik viso pasaulio rašto
žmonės reagavo į šitą siaubą.
O mūsų rašytojų draugija? Ji,
tur būt, paskendusi kitokiuose
reikalų reikalėliuose, neturė-
jo laiko. Kitas atvejis grynai
mūsų vidinio gyvenimo, bet

taip pat labai reikšmingas, nes
net ir jaunimas — studentai
yra į jį reagavę, rašytojų dr-
jos žiūrėjimas pro pirštus. Dar
taip neseniai buvo gerokai
įaudrinta, dabar kiek aprimu-
si, bet vis dar neišspręsta mū-
sų kraštą vadovaujančių veik-
snių krizė, kai mes suskilome
į diplomatininkus, vlikininkus
ar kaip kitaip juos pavadinsi.
Ar rašytojų dr-ja rado reikalo
pasisakyti šiuo klausimu? Ne.
Žinoma, kai kas gali pasakyti,
kad rašytojų dr-jai nėra rei-
kalo kištis į politiką. Tokiam
aš norėčiau atsakyti, jog čia
ne politikos, bet gyvybinis
krašto vadavimo reikalas. Ir
svarus kultūrininkų žodis,
jeigu jis tikrai būtų svarus ir
autoritetingas, turėtų ir šioje
srityje didelės reikšmės.

(Bus daugiau)

PASIŖODYS MYKOLO VAITKAUS NAUJŲ ATSIMINIMŲ TOMAS

Žinomas lietuvių kultūri-
ninkas ir poetas-rašytojas ku-
nigas Mykolas Vaitkus (11
North Rd., Peace Dale, R.I.),
kurio kruopščiai išbaigtų atsi-
minimų kūrinys "Mistiniame
Sode" yra visokeriopai vertin-
gas Lietuvai, — atsidėjusiai
darbuojasi rengdamas nau-
jus savo įdomių bei įvairių
jų atsiminimų tomus.

Naująjį atsiminimų tomą,
kaip teko patirt, Mykolas Vait-
kus baigs paruošti per kelis
mėnesius.

Jo Leo

REMKITE TUOS EIZMERIUS
KURIE GARSINASI
"NAUJENOSE"

MOTINOS DIENAI!

Vienu metų dieną turi būti su
dėkingumo jausmu skirta motinai.
Tą dieną

4711 EAU DE COLOGNE

su savo pavasariškai gaivinančia
jėga ir keliančiu nuotaiką veikimu
bus ypač miela dovana.

4711 Kölnisch
EAU DE COLOGNE